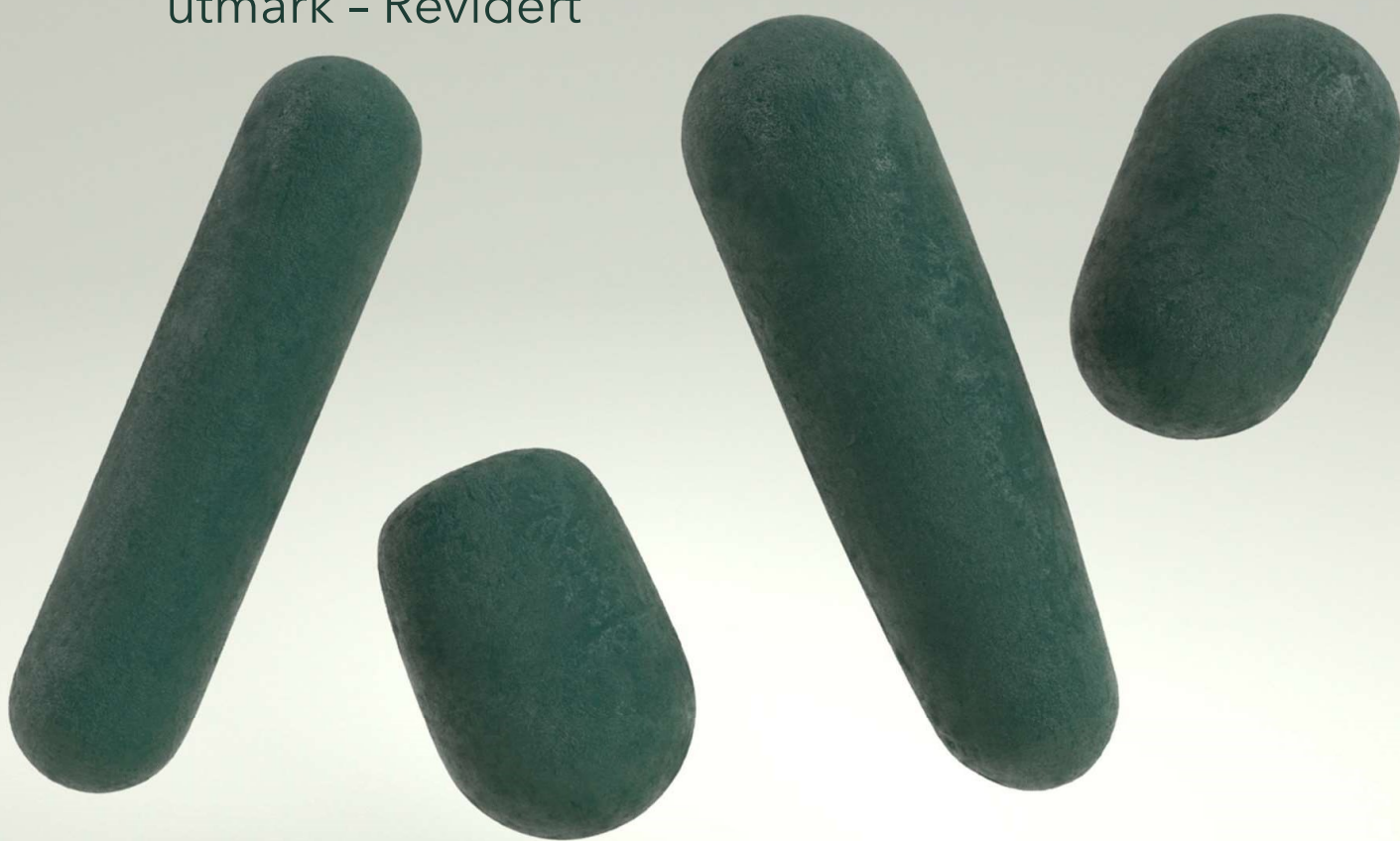

Omlegging av snøskuterløype Kallvatnet – Litlumvatnet

Utredning etter forskrift om motorferdsel i
utmark – Revidert

Dokumentinformasjon

Oppdragsgiver: Rana kommune
 Tittel på rapport: Omlegging av snøskuterløype Kallvatnet – Litlumvatnet
 Oppdragsnavn: Rana kommune Skuterløype konsekvensutredning
 Oppdragsnummer: 641621-05
 Utarbeidet av: Helge Lynghaug
 Oppdragsleder: Åsmund Rajala Strømnes
 Tilgjengelighet: Åpen

Revisjon				
03	21. mai. 2025	Revidert etter merknader fra Rana k.	HL	ÅRS
02	20. mar. 2025	Revidert på grunn av utvidet åpningstid	HL	ÅRS
01	22. apr. 2024	Nytt dokument	HL	ÅRS
Ver	Dato	Beskrivelse	Utarb. av	KS

Forord

Asplan Viak AS har på oppdrag fra Rana kommune utredet omlegging og forlengelse av snøskuterløypa som går over Kallvatnet. Ny trasé skal ende ved Litlumvatnet.

I etterkant av opprinnelig utredning har Rana kommune valgt å utvide løypas åpningstid. Dette medførte et behov for tilleggsutredninger.

Vi takker for samarbeidet.

Mo i Rana, 21.05.2025

Helge Lynghaug
Arealplanlegger/utreder

Åsmund Rajala Strømnes
Kvalitetssikrer

Innholdsfortegnelse

1. Bakgrunn	5
1.1. Hensikten med utredningen	5
1.2. Forslagstiller	6
1.3. Ny prosess	9
1.4. Føringer for utredningsarbeidet	11
2. Planstatus og rammebetingelser	12
2.1. Overordnede kommunale planer, reguleringsplaner i området og temaplaner	12
2.2. Statlige retningslinjer/rammer/føringer og regionale planer	12
2.3. Trafikkgrunnlag	13
2.4. Endringer i utredningen etter høring og vedtak om utvidet åpningstid	14
3. Eksisterende forhold og utredning av omlegging og forlengelse	15
3.1. Beliggenhet og avgrensing av tiltaket	15
3.2. Forventet bruk av løypa etter omlegging og forlenging til Litlumvatnet	17
3.3. Stedets karakter, dagens arealbruk og tilstøtende arealbruk	18
3.4. Verneområder	18
3.5. Reindrift	19
3.6. Friluftsliv	25
3.7. Støy	35
3.8. Landskap, topografi, solforhold og lokalklima	38
3.9. Kulturminner og kulturmiljø	41
3.10. Naturverdier	41
3.11. Risiko og sårbarhet / Sikkerhet	50
4. Samlet vurdering	54
4.1. Samlet vurdering, tema etter motorferdselforskriften:	54
4.2. Vurdering av samfunnseffekter:	56
4.3. Forslag til avbøtende tiltak	57

4.4. Konklusjon

58

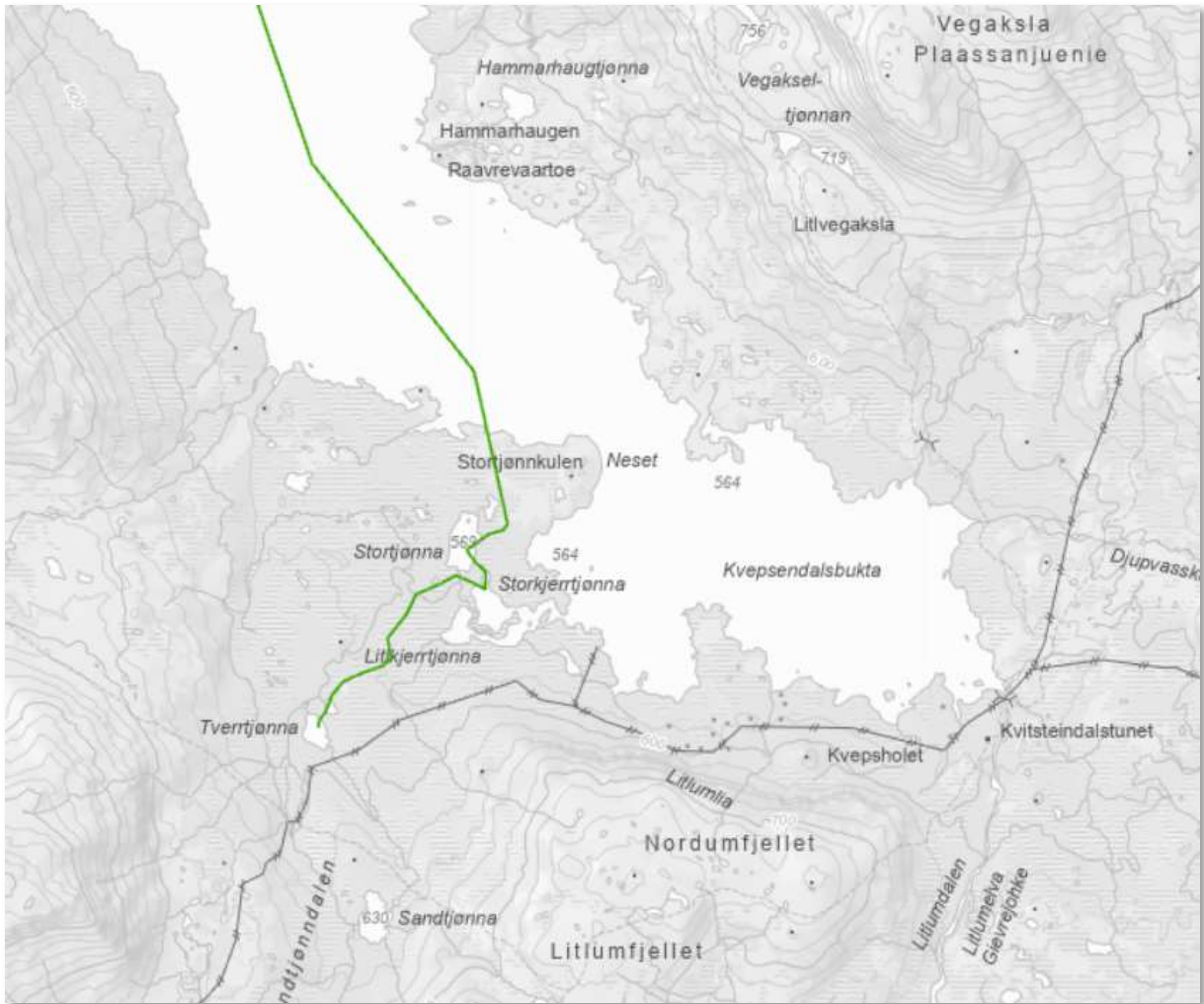
1. Bakgrunn

1.1. Hensikten med utredningen

Rana kommune har i kommunestyresak 82/23 den 17.10.2023, vedtatt forslag om omlegging av skuterløype fra Kallvatnet til Litlumvatnet (Litluman). Asplan Viak AS fikk da oppdrag med å utarbeide utredning etter forskrift om motorferdsel i utmark, som da ble gjenstand for offentlig ettersyn.

I forbindelse med offentlig ettersyn ble det i Utvalg for miljø, plan og ressurs' behandling i sak 20/2024 den 30.05.2024 vedtatt nye åpningstider som ikke var belyst gjennom den opprinnelige utredningen. Det oppsto dermed et behov for oppdatering av utredningen, og i Utvalg for miljø, plan og ressurs' behandling i sak 33/2024 den 22.08.2024 ble det vedtatt at ny åpningstid skulle utredes.

Dagens trasé ender ved Tverrtjønnå. Vedtaket gir føringer for at løypen fra rasteområdet i Kvepsendalsbukta til Litlumvatnet kun skal holdes åpen mellom 1. mars til 15. april, med unntak av stille uke i påsken (lørdag før palmesøndag til 2. påskedag). Omleggingen medfører behov for vedtak etter forskrift om motorferdsel der det også kreves utredning av definerte interesser. Oppdatert utredning belyser også konsekvensene av utvidet åpningstid frem til 5 mai.

Figur 1: Dagens løypetrasé. Nordlandsatlas.

1.2. Forslagstiller

Utredningen er utarbeidet på vegne av Rana kommune, som følge av kommunestyrevedtak 82/2023 i møte den 17.10.2023. Rådgiver er Asplan Viak AS.

Kommunestyrets behandling av sak 82/2023 i møte den 17.10.2023:

Vedtak

Etter møte med statskog tirsdag 22.08.23, ble det oppnådd enighet om omlegging av rekreasjonsløype kallvatnet.

Løypa flyttes fra Sandtjønndalen med ny løype slutt ved Litj-uman.

Ny trase skal ligge lengere øst i Kvepsendals bukta før den svinger opp mot Litj-uman.

kriterier for tillatelsen er: løypa fra Kvepsendal bukta åpnes 1. mars og stenger 15. april.

Evaluerings av løypa etter endt sesong. Rasting forbudt langs traseen fra landkall Kvepsendals bukta til Litj-uman

Behandling

Oversendelsesforslag til kommunestyret:

Etter møte med statskog tirsdag 22.08.23, ble det oppnådd enighet om omlegging av rekreasjonsløype kallvatnet. Løypa flyttes fra Sandtjønndalen med ny løype slutt ved Litj-uman.

Ny trase skal ligge lengere øst i Kvepsendals bukta før den svinger opp mot Litj-uman.

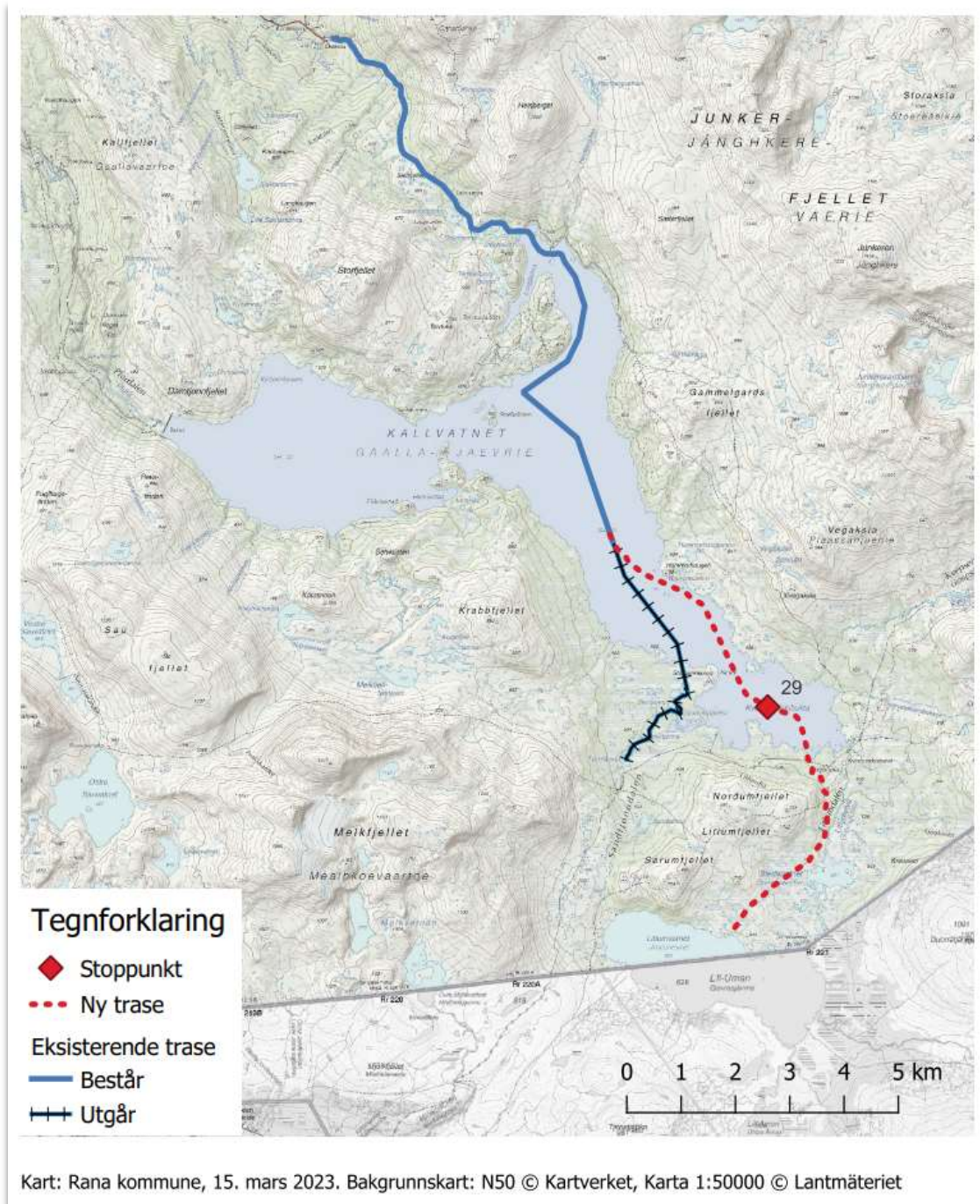
kriterier for tillatelsen er: løypa fra Kvepsendal bukta åpnes 1. mars og stenger 15. april.

Evaluerings av løypa etter endt sesong. Rasting forbudt langs traseen fra landkall Kvepsendals bukta til Litj-uman

Votering:

Oversendelsesforslaget ble enstemmig vedtatt (37-0).

Figur 2: Saksprotokoll fra kommunestyrets behandling

Figur 3: Kart over eksisterende løypetrasé og ny trasé. Utarbeidet av Rana kommune.

1.3. Ny prosess

Rana kommune har gjennom vedtak 20/2024 i Utvalg for miljø, plan og ressurs sendt saken på høring med forutsetning om utvidet åpningstid utover perioden mellom 01.03 til 15.04 med unntak av påsken, som var grunnlaget for opprinnelig rapport datert 22.04.2024. Nytt vedtak angir åpningstid mellom 01.03 til 05.05. med unntak av påsken. Vedtaket innebærer også at løypa skal være åpen lørdag før palmesøndag.

Utvalg for miljø, plan og ressurs' behandling av sak 20/2024 i møte den 30.05.2024:**Vedtak**

Med hjemmel i motorferdselloven og etter reglene for høring i plan- og bygningsloven § 11-14, legges forslag til endring av lokal forskrift om kommunalt løypenett for snøskuter ut til offentlig ettersyn i seks uker fra annonsedato.

Paragraf 4 b: Stengningsdato 15. april endres til 5. mai.

Nytt punkt 4 j: Løypa holdes stengt i påskeuken, fra og med palmesøndag til og med andre påskedag.

Protokoll fra samarbeidsmøte 16.01.24 om å utrede endring av rekreasjonsløypen på Kallvatnet legges ved høringen.

Figur 4: Saksprotokoll fra utvalg for miljø, plan og ressurs' behandling i sak 20/2024 den 30.05.2024.

Gjennom høringen fremkom merknader som påpekte at utredningen ikke var komplett da utredningen ikke tok høyde for den utvidete åpningstiden som ble vedtatt gjennom den politiske behandlingen.

Utvalg for miljø, plan og ressurs behandling av sak 33/2024 i møte den 22.08.2024:

Vedtak

Kommunestyret ber administrasjonen gjennomføre en konsekvensanalyse for traseen Østerdalen - litj-uman for perioden 15. April til 5. Mai slik at det foreligger en komplett konsekvensutredning

Behandling

Oversendelsesforslag fra Lars Egil Sætermo (AP) til kommunestyret 3. september:

Kommunestyret ber administrasjonen gjennomføre en konsekvensanalyse for traseen Østerdalen - litj-uman for perioden 15. April til 5. Mai slik at det foreligger en komplett konsekvensutredning

Votering:

Oversendelsesforslaget ble enstemmig vedtatt (10-0).

Figur 5: Saksprotokoll fra utvalg for miljø, plan og ressurs' behandling i sak 33/2024 den 22.08.2024

Kommunestyrets behandling av sak 74/2024 i møte den 03.09.2024:

Vedtak

Kommunestyret ber administrasjonen gjennomføre en konsekvensanalyse for traseen Østerdalen - Litjuman for perioden 15. April til 5. Mai slik at det foreligger en komplett konsekvensutredning

Behandling

Votering:

Innstillingen fra utvalg for miljø, plan og ressurs ble vedtatt med 36 stemmer for (AP, H, SP, INP, FRP, SV, R), 1 stemme mot (V).

Figur 6: Saksprotokoll fra kommunestyrets behandling den 03.09.2024

Rana kommune har i ettertid bedt Asplan Viak AS om å oppdatere rapporten slik at konsekvensene av etablering av skuterløype frem til 05.05 fremkommer.

1.4. Føringer for utredningsarbeidet

Utredningen er utarbeidet i henhold til forskrift om motorferdsel på islagt vann og utmark og etter veiledning gitt på miljødirektoratets nettsider.

Utover de tema som er nevnt i motorferdselforskriften er det gjort en ekstra vurdering rundt drikkevannssikkerhet gjennom ROS, og omleggingens samfunnseffekter er også vurdert.

Utredningen skal gjøres etter bestemmelsene i [§ 4a i forskrift for bruk av motorkjøretøyer i utmark og på islagte vassdrag](#), og skal i hovedsak omfatte disse temaene:

- Verneområder
- Naturverdier
 - Viktige naturtyper
 - Sårbare arter
 - Inngrepsfrie områder
- Reindrift
- Friluftsliv
- Støy
- Sikkerhet
 - Sikringssone for drikkevann
 - Skredfare

Utredningen baserer seg også på at brukerne av løypa følger de lover, forskrifter og regler som gjelder. Rapporten avsluttes av en samlet vurdering der også samfunnsverdien av tiltaket belyses.

2. Planstatus og rammebetingelser

2.1. Overordnede kommunale planer, reguleringsplaner i området og temaplaner

I Kommuneplanens arealdel er området avsatt til LNFR uten spredt bebyggelse.

Følgende føringer gjelder for området:

- Sikringssone for drikkevann.
- Hensynssone for reindrift
- Hensynssone for friluftsliv

Bestemmelser og retningslinjer gir ingen direkte føringer for snøskuterløyper. Det legges til grunn at man gjennom utredningen belyser omleggingens konsekvenser for drikkevann, reindrift og friluftsliv.

2.2. Statlige retningslinjer/rammer/føringer og regionale planer

Utredningen er utarbeidet i henhold til Miljødirektoratets veileder [«Fastsette snøskuterløyper»](#), etter forskrift om motorferdsel i utmark og på islagt vann. I veiledningen vises det videre til andre veiledere, herunder:

- Naturmangfold og planlegging av snøskutertraseer
- Veiledning – støy og planlegging av snøskuterløyper
- Håndbok M98 – 2013: Kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder

Utredningen hensyntar føringer i nevnte veiledere.

2.3. Trafikkgrunnlag

På forespørsel om trafikkgrunnlag for den konkrete løypa har Rana kommune svart ut at de ikke har kortsalg for akkurat denne løypa i Kallvatnet. Antall solgte kort i 2023 og 2024- for alle fire skuterløypene i kommunen er:

	2023	2024
Årskort/sesongkort	25	33
Ukeskort	18	17
tredagerskort	26	41
Dagskort	99	76
SUM	168	167

De øvrige løypene ligger henholdsvis på Melfjellet, i Umbukta og i Virvassdalen, og vi vet dermed ikke fordelingen mellom disse. Det er likevel ventet at den mest populære vil være den i Umbukta som kobles mot løypenettet i Sverige og ligger lettere tilgjengelig ved E12.

Figur 7: Bilde fra Kallvatnet

I tillegg opplyses det at det er utstedt 30 dispensasjoner for kjøring for funksjonshemmede i området og at alle fritidsboliger har en skuterdispensasjon. Det er 12 fritidsboliger ved Kvepsendalsbukta i tillegg til DNT-hytta, og ytterligere 4 fritidsboliger ved Litluman. Det antas at det er til sammen ca. 60 dispensasjoner for trafikk i området, men at noe av dette er «dobling», dvs at en hytteeier også er funksjonshemmet, og dermed har to dispensasjoner.

2.4. Endringer i utredningen etter høring og vedtak om utvidet åpningstid

Vi har gjennomført en kvalitetssikring blant annet basert på de innkomne høringsuttalelsene. Kvalitetssikringen omhandler følgende forhold:

- Utredningen styrkes med tanke på interesser på svensk side av riksgrensen, herunder både samiske interesser og naturverninteresser.
- Utredningen styrkes på hensyn til vilt, særlig på grunn av utvidet åpningstid.
- Utredningen vil belyse effektene av å utvide åpningstider for temaene friluftsliv, reindrift og naturmangfold.
- Endrete samfunnskonsekvenser av utvidet åpningstid.

Det antas at løypas utvidete åpningstid ikke vil medføre endringer knyttet til temaene

- Drikkevannssikkerhet og annen naturfare. Sikkerhetsforhold for skuterfører er vurdert under kapittel 3.11.
- Landskap.
- Med tanke på naturinteresser antas utvidet åpningstid ikke å ha effekt på naturområder som er registrert i naturbase.

3. Eksisterende forhold og utredning av omlegging og forlengelse

3.1. Beliggenhet og avgrensing av tiltaket

Traséen er tenkt omlagt mellom Kallvatnet og Litlumvatnet. Kallvatnet er startpunktet til Plura, som er en sideelv i Ranavassdraget. Rana kommune har videre følgende beskrivelse av løypetrasé mv.:

Beskrivelse av den nye traseen, åpningstider mv.

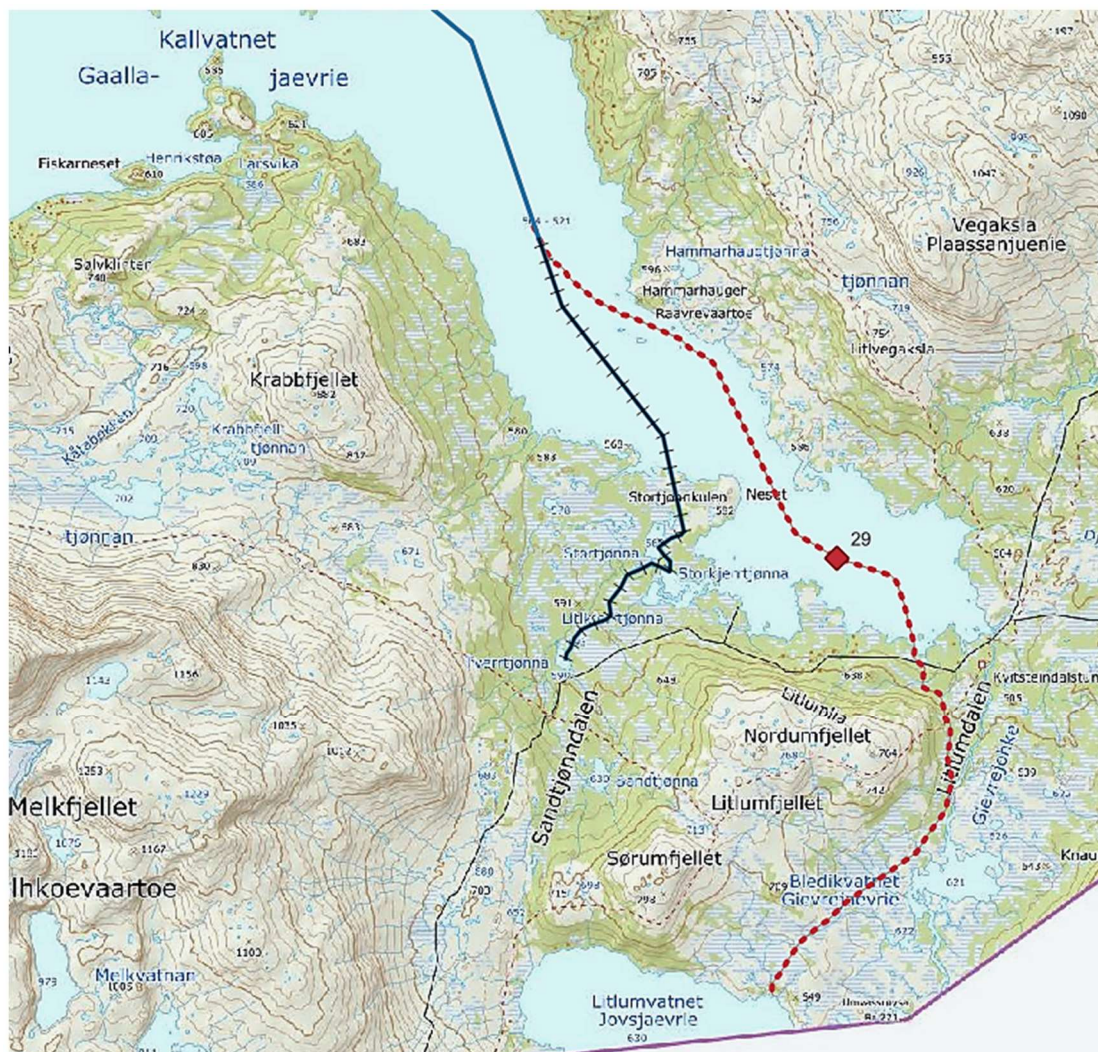
Forlengelsen starter ut fra den eksisterende løypa nordvest for Hammarhaugen, ca 5 km før der den fastsatte løypa slutter i dag. Herfra går den sørøstover til Kvepsendalsbukta og så sørover til Litlumvatnet. Den nye traseen vil være ca. 10 km.

Det vil bli etablert et stoppunkt i Kvepsendalsbukta. Dette er endepunktet for skuterløypa i Kallvatnet fra 1. januar til 28. Februar. Punktet legges ca 1,7 km fra Kvitsteindalstunet som er en turistforeningshytte langs Nordlandsruta.

Løypa fra stoppunktet i Kvepsendalsbukta til Litlumvatnet vil være åpen for kjøring fra 1. mars til 5. mai. Løypa går fra stoppunkt til sørsiden av Kvepsendalsbukta, sørover et daldrag vest for Kvepsholet, sørvestover forbi Bledikvatnet og til Litlumvatnet. Løypa blir liggende i skjul bak en skogkledd rygg vest for Kvitsteindalstunet og vil ikke kunne sees fra hytta. Nærmeste punkt i løypa er målt til ca 500 m fra hytta.

Løypa fra stoppunktet i Kvepsendalsbukta til Litlumvatnet vil være stengt i påsken – dvs f.o.m. palmesøndag t.o.m. 2. påskedag.

Det vil ikke være mulighet for å raste langs denne delen av løypa.

Figur 8: Kart over eksisterende og ny løypetrasé. Blå trasé er eksisterende trasé til Tverrtjønna. Rød trasé viser omlagt og forlenget løype. Rød firkant viser rasteområde og slutt punkt i tidsrom der løypa til Litlumbvatnet skal være stengt. Rana kommune.

Endringen i bestillingen omhandler dermed kun traséen fra stoppunktet i Kvepsendalsbukta frem til Litlumbvatnet, og består av at åpningstiden her skal være utvidet fra 15 april til 5 mai.

Løypa er planlagt med følgende fartsgrenser: På isen på Kallvatnet er fartsgrensen satt til 70km/t, og fra stoppunkt i Kvepsendalsbukta til Litluman er fartsgrensen planlagt satt til 50 km/t. Generelt er det også reduserte fartsgrenser avhengig av om man kjører med slede (60 km/t) og hvorvidt man har slede med passasjerer (Fartsgrensen er 40 km/t på flyttled. For å hindre store støysoner kan også fartsgrense på 20 km/t).km/t vurderes.

Området er høyereliggende mellom 500 til 700 meter over havet, hvorav mesteparten vil gå på isen på Kallvatnet. Kallvatnet er regulert med stor reguleringshøyde. Tidvis vil derfor løypa kunne gå på landskapet på innsjøbotnet, avhengig av vannstand. Fra landfall sør i Kvepsendalsbukta vil løypa gå gjennom fjellbjørkeskog, og videre til åpne partier med myrdrag og knauser før den ender opp ved Litlumvatnet (Litluman).

3.2. Forventet bruk av løypa etter omlegging og forlenging til Litlumvatnet

Det er forutsatt for utredningen at løypa er en åpen løype, det vil si at bruken av løypa ikke er knyttet til andre krav enn løsning av løypekort, samt at man ellers forholder seg til gjeldende trafikale regler. Det er med andre ord ingen begrensning på antall turer, eller eksempelvis krav om løsning av fiskekort for å kunne benytte løypa.

Det er ikke mulig å presist beregne en forventet trafikkøkning ut fra tilgjengelig kunnskap. Målpunktet, Litlumvatnet, er antatt å være et bedre fiskevann enn Tverrtjønnna og vil nok være mer attraktivt for isfiske enn Tverrtjønnna er. En noe lengre løype, kanskje også en mer attraktiv og lettkjørt løype, kan også tilsi noe trafikkøkning sammenlignet med dagens trafikkgrunnlag. Statistikk på kortsalg og antall dispensasjoner i området tyder på lavt trafikktrykk, men det er stor usikkerhet knyttet til trafikk tall.

Figur 9: Landskap ved Kallvatnet.

3.3. Stedets karakter, dagens arealbruk og tilstøtende arealbruk

Kallvatnet er regulert innsjø (564-521 m.o.h.) ifølge Statens kartverk. Høyeste punkt på løypa vil være mellom Bledikvatnet og Litlumbvatnet på ca. 660 meter. Litlumbvatnet ved endepunktet har en høyde på 630 meter over havet. Litlumbvatnet er delt av riksgrensen mellom Norge og Sverige.

Vannskillet mellom det som er del av Ranavassdraget, sideelv Plura, og det som er Umeålv-vassdraget i Sverige, går lengre sørøst for Litlumbvatnet, ved Stor-Auron i Vindelfjällens naturreservat i Sverige. Litlumbvatnet er dermed ikke en del av Umeålvvassdraget, selv om navnet tyder på det motsatte.

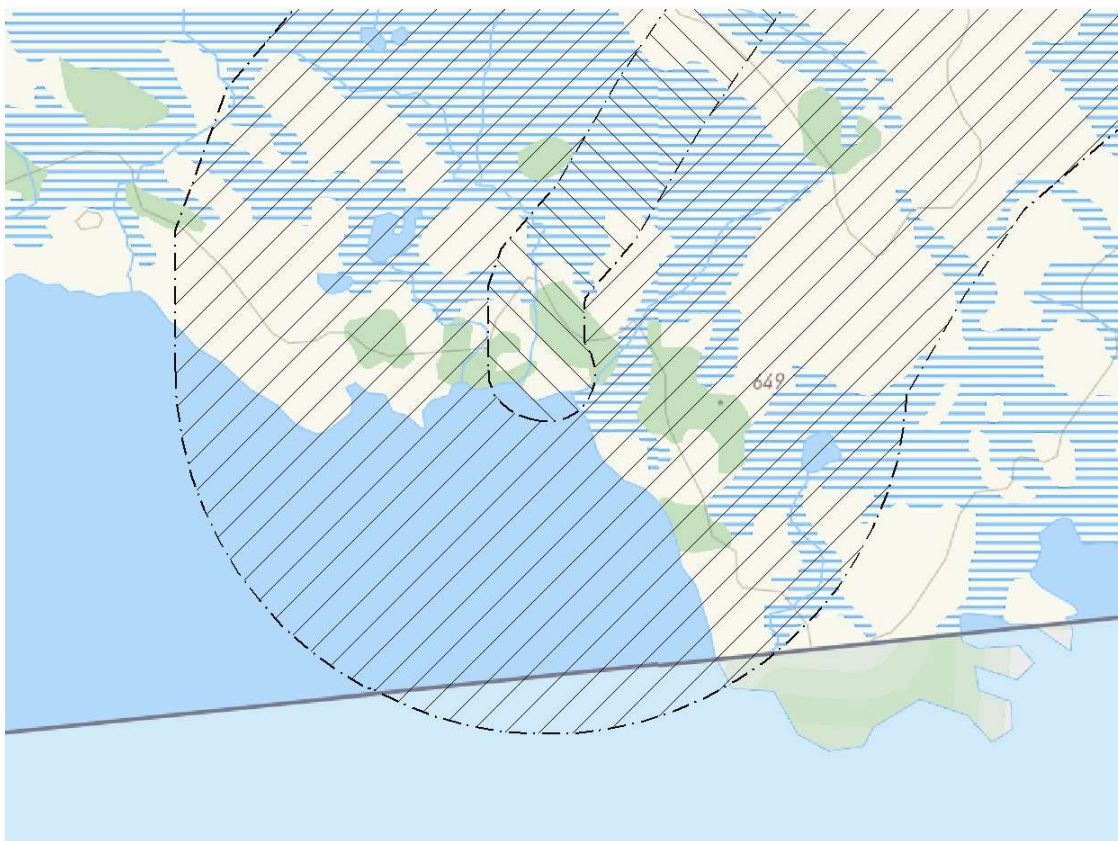
Vegetasjonen i området har et fjellpreg, med fjellbjørkeskog, men også bare partier og myrdrag.

3.4. Verneområder

Tiltaket berører ikke verneområder i Norge, men sluttpunktet vil berøre Vindelfjällens naturreservat i Sverige med den ytterste støysonen, støysone friluftsliv, ved tillat hastighet på løypa på 40 km/t. Det berørte arealet på svensk side er til sammen 27 daa støysone friluftsliv, hvorav 1.7 daa på land. Det påvirkede området vil være del av Litlumbvatnet, samt deler av et nes som bare er landfast på norsk side av grensen. Det er poengtert fra Länsstyrelsen i Västerbotten at også isen er del av vernet, og at begrensninger på motorferdsel i utmark gjelder også her.

Også Länsstyrelsen tar opp spørsmål om ulovlig ferdsel, og da grensekryssende ulovlig ferdsel, som da tar seg inn i naturreservatet.

Vindelfjällen naturreservat er Sveriges største naturreservat og dekker fjellområdene mellom Umeelven og Vindelelven i Storumans og Sorseles kommuner. Naturreservatet dekker et spekter av skandinavisk fjellandskap. De viktige interessene i reservatet er knyttet til fjellrev, jerv som er sensitive arter, gaupe og bjørn, samt et rikt fugleliv, variert og rikt planteliv og landskapsregioner. Viktige kulturinteresser i området er knyttet til reindrift.

Figur 10: Løypas endepunkt, inkludert støysone friluftsliv (40 -60 dB L_{5AF}). Riksgrensen og naturreservatgrense er vist med hel strek.

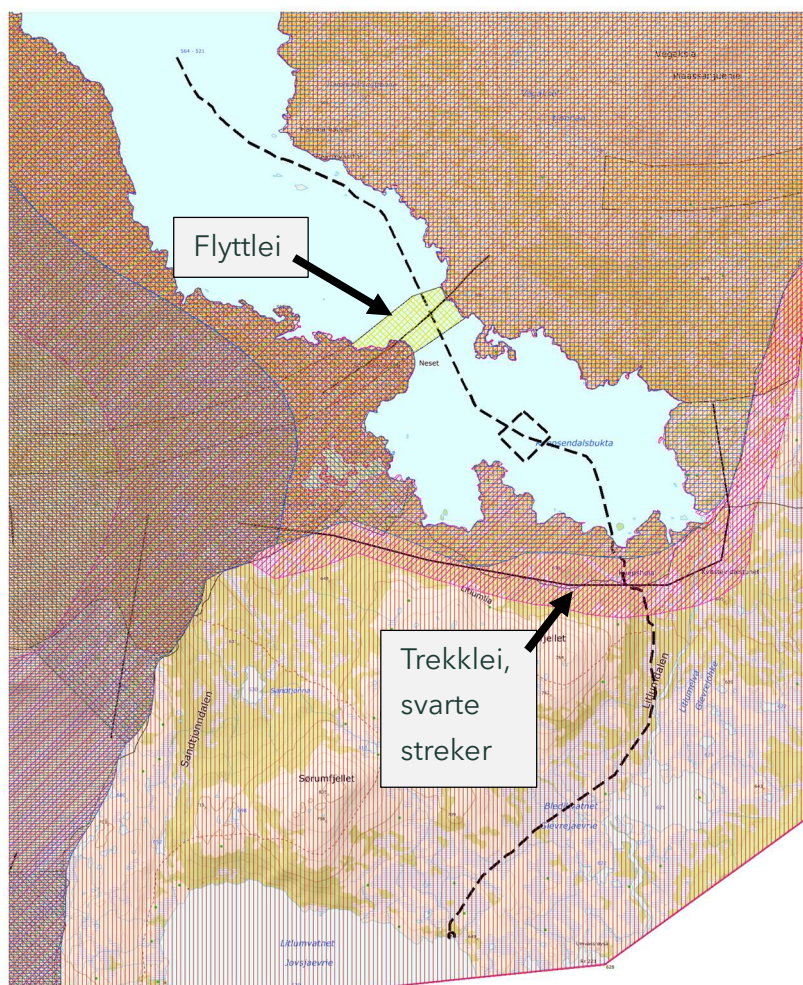
3.5. Reindrift

Vurderingen er gjort ut fra tilgjengelig informasjon i [Reindriftens arealbrukskart - Landbruksdirektoratet](#), samt svenske reindriftskart, slik de fremstår på svenske Sametingets nettsider www.sametinget.se. Vi har også hatt samtale med Tom Lifjell i Ildgruben reinbeitedistrikt, samt Jan Peter Omma i Ubmeje sameby og Olof Johannes Skum i Gran Sameby. Vi har ikke hatt kontakt med Rans sameby da disse ikke har svart på henvendelser fra Rana kommune med tanke på å avtale samtalen. Informasjon fra Ildgruben reinbeitedistrikts distriktsplan er også lagt til grunn for vår vurdering.

Reindriftsinteresser i traséen.

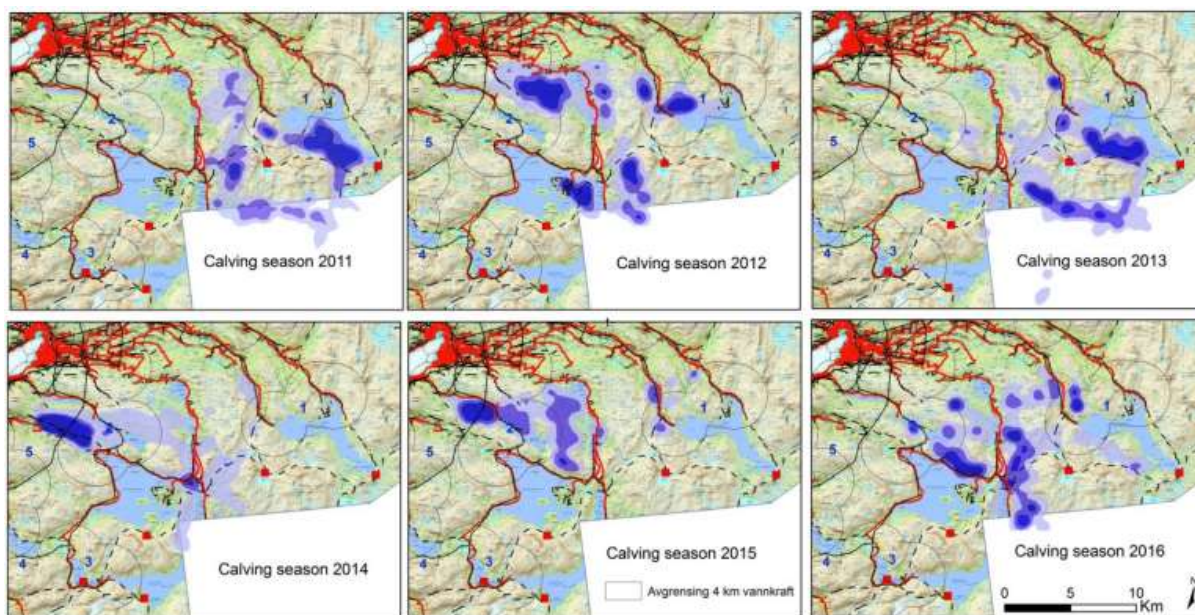
Løypa vil nå, som før, krysse flyttled i området nord for Stortjønnskulen. Den gamle løypa krysser i land ved Stortjønnskulen og går opp til Tverrtjønnna. I reindriftskartene er det også markert en trekkeli som går langs Kallvantet. Denne krysses av løypa som vist på figuren under. Området er registrert som beiteland for alle årstider. Ildgruben reinbeitedistrikt har i møte mellom Statskog, beitedistriktet og Rana kommune, selv gitt uttrykk for at man ved en omlegging av løypa til å følge isen på Kallvatnet reduserer konfliktgraden. Løypa går

videre til Kvepsendalsbukta der det i utgangspunktet er planlagt rasteområde på isen. Rasteområdet vil også være endepunktet så lenge løypa lengre sør er stengt. Løypas virkning på flyttleden vurderes som tilsvarende dagens trasé, og for beiteinteressene til Ildgruben reinbeitedistrikt virker omleggingen å være positiv da løypa nå i mindre grad berører de viktige beiteområdene til beitedistriktet. Ifølge det norske reindriftskartet er det nærmeste kalvingsområdet 10 km lengre vest ved Sauvfjellet.

Figur 11: Utklipp fra reindriftskartet. Fra nord krysser løypa flyttled over Kallvatnet, Landfall i Kvepsendalsbukta skjer ved reingjerdet. Sørlege deler av traseen går gjennom sommerbeiteområdet.

I Ildgrubens distriktsplan fremkommer det at området sørvest for Kallvatnet tidvis er i bruk til kalvingsland.

Figur 12: Registrert kalving i årene 2011 - 2016 ifølge Ildgruben reinbeitedistrikts distriktsplan.

Virkning av omlegging av løype frem til 15 april

Virkningen av omleggingen av løypa på Kallvatnet vurderes som positiv for tema reindrift, ettersom omleggingen bedrer forholdene for beitenæringa i området. Dette bekreftes også av at Ildgruben reinbeitedistrikt i møte om å utrede omlegging av rekreasjonsløypen i Kallvatnet den 16.01.2024 også har uttrykt at denne omleggingen var et ønske fra deres side.

Videre legges løypa gjennom Litlumdalen mellom Kvepsdalsbukta og Litluman. Dette området er registrert som sommerbeite på det norske reindriftskartet. Sommerbeite er sjeldent et minimumsbeite, og uansett ikke i konflikt med tiltenkt vinterbruk. Imidlertid foreligger det her svenske reinbeiteinteresser.

I forhold til kryssing av flyttled opplyste Tom Lifjell hos Ildgruben reinbeitedistrikt at dette opplevdes som håndterbart den tid de kan stenge skuterløypa den tid flytting pågår. Når løypa går på isen har de oversikt over de som ferdes i området og kan stanse dem før de når flyttleden.

Forlenget åpningstid

Ved forlenget åpningstid utover den 15 april frem til 5 mai går man inn i kalvingstiden til reinen. I kartet over årstidsinteresser for tilgrensende Rans sameby i Sverige er arealet mellom grensen og konsesjonsgjerdet på norsk side avmerket som kalvingsland. På strekningen krysses konsesjonsgjerdet og en trekkled som går på sørsiden av Kvepsendalsbukta. Under kalvingsperioden er reinen ekstra sårbar, og det er viktig at

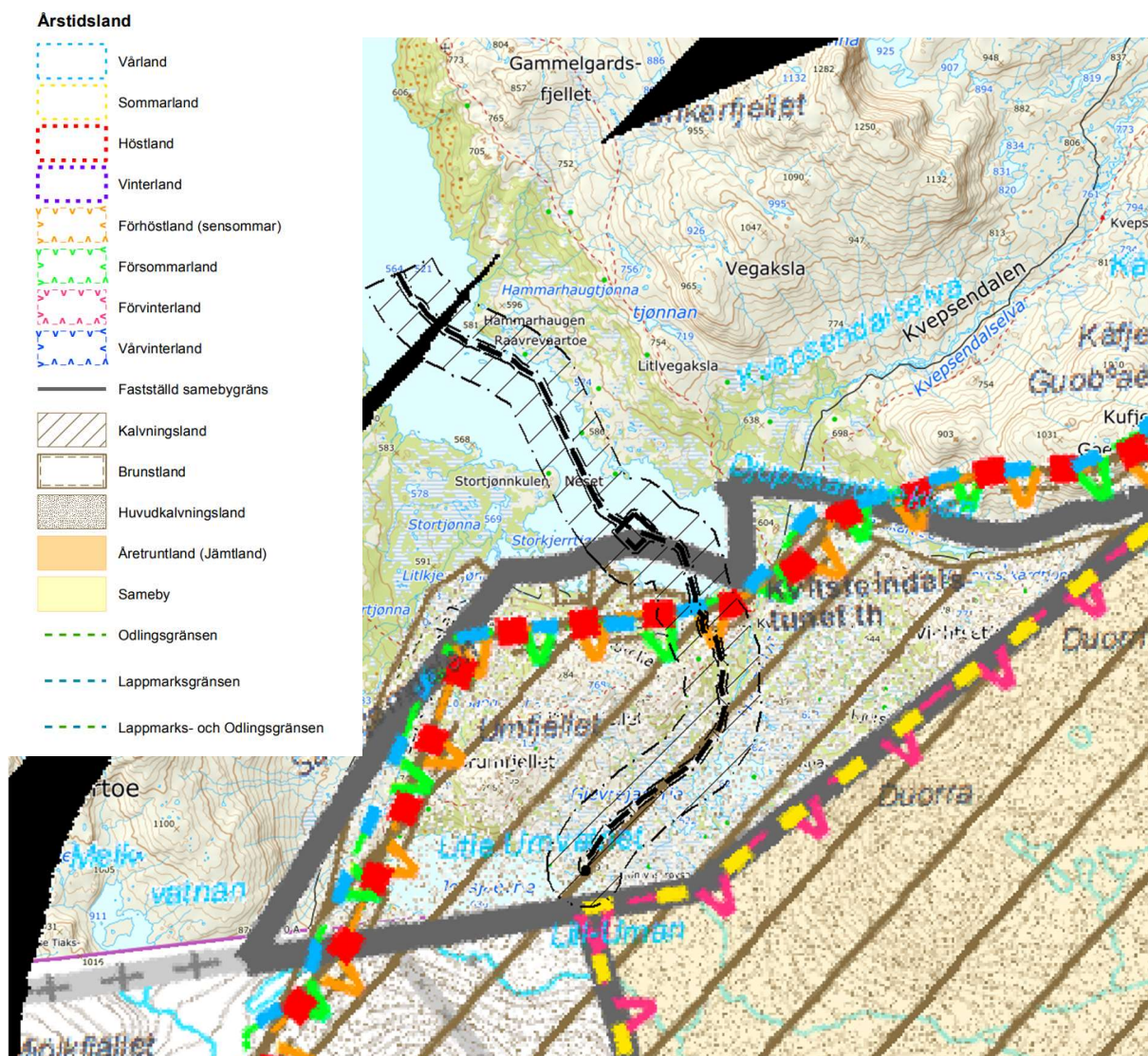
forstyrrelser unngås i denne perioden. Allmenn snøskutertrafikk bør ikke tillates i områder der reinkalving foregår.

Tom Lifjell opplyser at kalving normalt kan forekomme så tidlig som rundt 25. april, og at hovedtyngden vil komme i perioden etter 1. mai.

Svenske reindriftsinteresser

Svenske samebyer har beiterett på norsk side siden dette er et såkalt konvensjonsområde. I teorien er denne rettigheten avgrenset av konvensjonsgjerdet som går øst for Kvepsendalsbukta. Beiteretten er i utgangspunktet avgrenset til mellom datoene 1 juli og 31 august. Statsforvalteren i Nordland opplyser ved henvendelse om at disse datoene kan fravikes ut fra avtaler, hevd og aksepter i de samiske miljøene, noe som er tilfellet her. Dette fremkommer også ut fra forskrift om beiteområder for svensk rein i Norge §§ 2, 3b og 4.

Ut fra Rans samebys årstidskart foreligger det informasjon om at arealet mellom konvensjonsgjerdet og grensen benyttes til kalvingsland. I samtale med Tom Lifjell i Ildgruben reinbeitedistrikt oppgis det at Rans sameby benytter arealet fra slutten av april og utover i mai. Området er beskrevet som snøfattig og det oppstår tidlig bare områder som gjør området godt egnet til kalving. Rana kommune har søkt å komme i kontakt med Rans sameby for innhenting av førstehånds informasjon. Kommunen har vært i kontakt med Rans sameby, per telefon. I etterkant har Rans sameby fått tilsendt informasjon og tilbud om konsultasjon, dette har de ikke svart på, og vi står dermed uten førstehånds informasjon om Rans' bruk av området.

Figur 13: Utklipp fra Rans sameby årstidskart, Brun skravur markerer kalvningsland. Tegnforklaring viser symbolbruk i svenske reindriftskart. Sametinget.se.

Den 17.03.2025 har vi vært i kontakt med Jan Peter Omma ved Ubmeje/Umby sameby på Svensk side. Umby sameby har ikke beiterett på norsk side ved Liltumvatnet, men grenser til området på svensk side. Omma sier i første omgang at de ikke har noe imot at det etableres løype til Liltumvatnet. Han påpeker at det i dag er gitt dispensasjon for tre hytteeiere for kjøring med snøskuter fra Kåtaviken på svensk side til hyttene ved Liltumvatnet. Omma ønsker å unngå å legge til rette for gjennomkjøring her, og sier at ved fremføring av løype fra norsk side til Liltuman vil dispensasjonene på svensk side bli inndratt.

Han varsler samtidig at åpningstid utover 15. april ikke er akseptabelt for Umbyn sameby, og at de da vil ta kontakt med svenske myndigheter for å få omgjort vedtaket hvis en slik

åpningstid blir vedtatt. Han legger til grunn at det ved tidlig vår tidlig blir bart i området, og at trafikk i området vil forstyrre kalving. En generelt åpen løype vil kunne medføre mer ulovlig kjøring i den sårbare perioden.

Grans sameby v/Olof Johannes Skum opplyser den 18.03.2025 at de ikke har beiteinteresser ved Litlumatnet. De vil heller ikke bli påvirket av løypeforlengelsen til Litlumatnet. De oppgir at de støtter Ildgrubens reinbeitedistrikt holdning i saken.

Oppsummert ser det ut som om at Rans sameby vil være mest berørt av forlengelsen av løypa frem til Litluman. Ettersom vi ikke har hatt direkte kontakt med Rans er det noe usikkerhet om hva de konkret vil mene om saken. Årstidskartet angir arealet til kalvingsland, og dette tilsier at forstyrrelser i dette området bør unngås. *Forskrift for bruk av motorkjøretøyer i utmark etc* sier i § 4 at løypene ikke skal være til vesentlig skade eller ulempe for reindriften. Under kalvingen er reinen særlig sårbar for forstyrrelser. Kalvingen foregår imidlertid i slutten av april og i begynnelsen av mai. Åpningstid frem til 15 april vurderes dermed som akseptabelt med tanke på reindrift.

3.6. Friluftsliv

Metodisk klargjøring friluftsliv: Når det kommer til grensegangen mellom friluftsliv og snøskuterkjøring har det tidvis vært en debatt om hvordan særlig uttrykket friluftsliv defineres. Dette medfører et behov for å klargjøre definisjonene også for denne rapporten. Ikke for å ta stilling i debatten, men for å gi grunnlag for presis tolkning rapporten i seg selv.

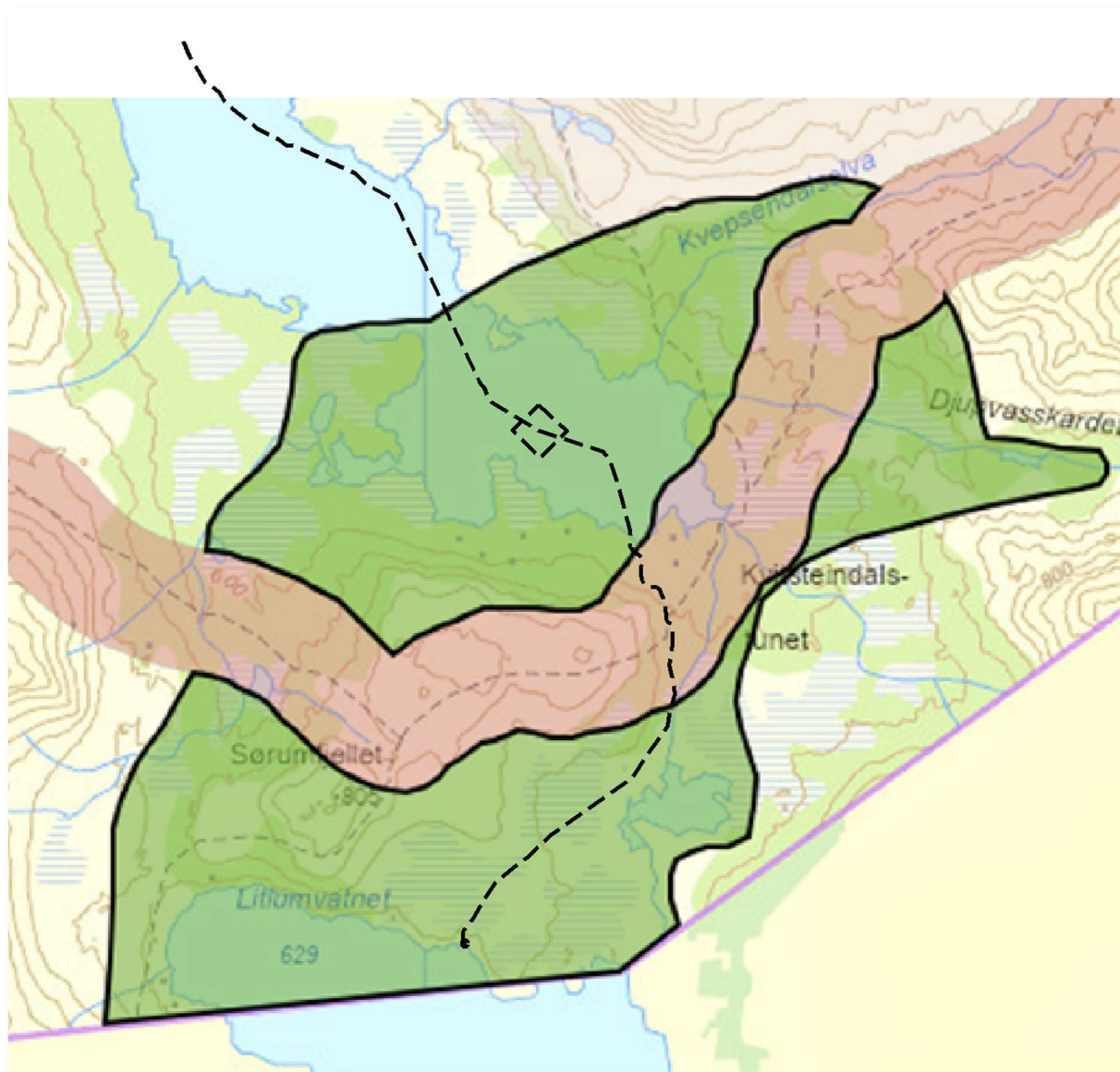
Ofte har snøskuterkjørere definert sin aktivitet som friluftsliv. Mange påpeker at når de er på fjellet er de ofte alene i området, eller hvis de ser skiløpere går de gjerne etter skuterløypa, siden det er lettere å gå i disse enn i løssnøen rundt. Skuteren fremholdes ofte som et godt alternativ for de som har mobilitetsutfordringer i forskjellig grad, og som dermed ikke klarer å bevege seg over lengre distanser til fots eller på ski. Skuterturen leder gjerne også til andre aktiviteter, herunder skiturer med et startpunkt lenger inn i turområdet, isfiske, barns lek og andre aktiviteter som kan defineres som friluftsliv.

Motargumentene mot skuterkjøring i naturområder inkluderer at skuteren medfører støy og forstyrrelser over et større areal, og i en større hastighet enn hva som er mulig ved umotorisert ferdsel. Utilgjengelighet er også en garanti for at villmarksverdiene opprettholdes. Når ferdsel blir lettere vil flere mennesker kunne dra lenger inn i villmarksområder, samtidig som de tar med seg mer bagasje, noe som kan medføre mer forsøpling, forstyrrelser og slitasje i sårbare områder. Mange fremholder også at opplevelsen friluftslivet gir blir større av distansen de tilbakelegger inn i villmarksområder, og at det kroppslige slitet, stillheten og mangel på moderne inngrep er en del av det som gir økt opplevelse. Mange sier at denne opplevelsen blir brutt av støyen, sporene og tilstedeværelsen en snøskuter gir.

Denne rapporten er utarbeidet ut fra veiledningen Miljødirektoratet har utarbeidet. For å følge veiledningen legges det til grunn at motorisert ferdsel ikke kan defineres inn som friluftsliv. Dette forhindrer imidlertid ikke at den aktiviteten som igangsettes etter at skuteren er skrudd av kan være friluftsliv i seg selv. Dermed må aktiviteter som isfiske osv. også kunne telle inn som utøvelse av friluftsliv, selv om transportetappen inn til stoppunktet ikke gjør det. Det vil uavhengig av dette likevel måtte være slik at den tradisjonelle ferdselen i viktige friluftslivsområder vektes høyere enn det friluftslivet som kommer som følge av motorisert ferdsel. Dette følger også av ordlyden i veiledningen der det anbefales å unngå å legge snøskuterløyper ved områder som er registrert som viktige for friluftslivet, samt at det legges til grunn strenge støygrenser som retningslinjer for løypeplassering.

Områdets verdi som friluftslivsområde

I veiledningen fra Miljødirektoratet er det vektlagt at man bør unngå etablering av snøskuterløyper i områder som har stor verdi for friluftslivet. Området mellom Kvepsdalsbukta og Litlumbvatnet er registrert med svært stor verdi for friluftslivet i 2021. DNT har en turisthytte ved Kvisteindalsstunet. Det legges til grunn at området har særskilte verdier som gjør det attraktivt store deler av året.

Figur 14: Utklipp fra naturbase, temakart friluftsliv. Begge soner er svært viktige friluftslivsområder, Rødt område markerer Nordlandsruta, mens grønt er den generelle registreringen av for området mellom Kvepsdalsbukta og Litluman.

Nordlandsruta krysser dette området, og er en sammenhengende rute gjennom Nordland fylke. Denne går fra sør til nord i Rana kommune. Området har også en egen registrering, som følge av friluftslivsverdiene her:

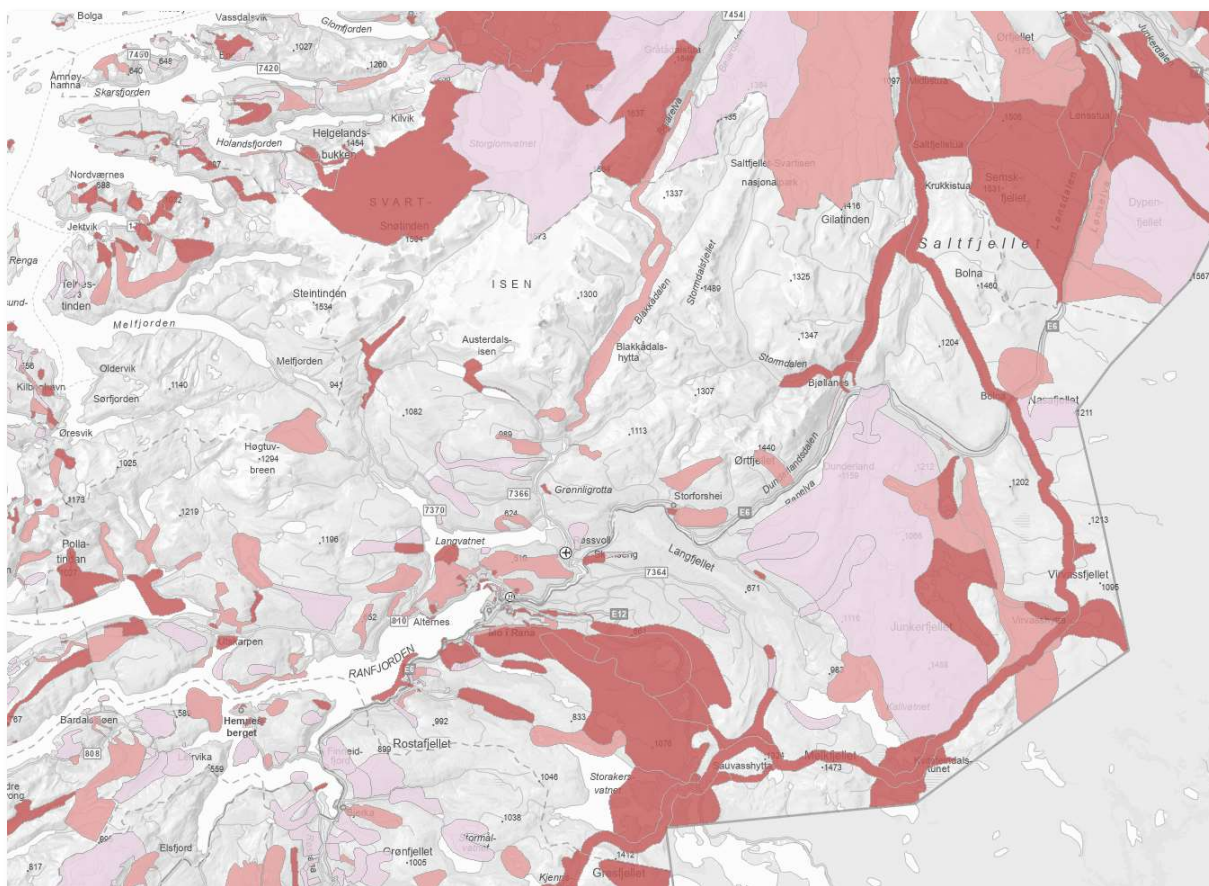
Skogkledd fjellandskap. Knutepunkt for turer i flere retninger. Sentralt i område ligger en turistforeningshytte hvor Nordlandsruta passerer. Viktig område med bakgrunn i bruk av hyttefolk, vandrere langs nordlandsruta og besøkende på Kvitsteindalstunet. Godt område for jakt og fiske.

Kristian Hovd hos *Rana og omegn turistforening* sier at på Kvitsteindalstunet er hovedvekten av besøk i perioden februar til mai, samt en del på høsten mellom juli til oktober. Han opplyser på telefon den 12.04.2024 at selv om påsken er mest populær, er det godt med besøk i hele vinterperioden, og at det er mange som går inn i området via Sverige. De som bruker hytta i denne perioden, er de som ferdes på ski. Områdets popularitet for vandring og jakt innebærer også at området er populært både i barmarksesongen og på vinterstid. I samme samtale med Hovd (12.04.2024) ble det spurt om statistikk på overnatting på hytta. Tilbakemeldingen var at dette ville han ikke bruke tid på. Dermed har vi ikke oversikt over hvor mange som benytter hytta.

Områdets verdi som friluftslivsområde kommer som konsekvens av områdets egenskaper. Området er beskrevet som et godt jaktterreng, noe som kan ha sammenheng med fjellbjørkeskogen og annen vegetasjon i området. Området er ikke beskrevet med særlig landskapsverdi (se punkt 3.8), og Kallvatnet med stor reguleringshøyde vil naturlig trekke ned opplevelsen i alle fall tidvis.

Området er imidlertid populært i bruk, og dette kan komme av at dette området både er tilgjengelig, via isen på Kallvatnet på vinteren, via Nordlandsruta, og også fra Sverige. Videre er området laveliggende enn omgivelsene, og fjellbjørkeskogen gir le og ressurser til bålbrekking. Området er dermed egnet til rasting i tillegg til jakt. Nordlandsruta, fritidsboligene og DNTs hytte på Kvitsteindalstunet er infrastruktur som også øker antall besøkende til området.

Faktaarket gir generelt gjennomsnittlige verdier på de tematiske registreringene, men området er likevel vurdert til å ha svært stor friluftslivsverdi. Vi har ikke innblikk i detaljene bak den opprinnelige verdisettingen i faktaarkene for friluftslivsregistreringen, men ut fra Miljøverndirektoratets metodikk vil et område bli registrert som friluftslivsområde hvis én av sju utvalgte kriterier får toppscore 5. Det er likevel en totalvurdering som gir endelig verdifastsettelse. Området vil kunne sies å ha gode forutsetninger på enkelte kriterier gitt i veiledningen, men ikke alle. Andre områder vil tilsvarende også kunne ha andre kvaliteter som gir høy verdi for friluftslivet. Må legges til grunn at områdets verdi som svært viktig friluftslivsområde er riktig satt, og utgangspunkt for den videre utredningen.

Figur 15: Registrerte friluftsområde I figuren over vises registrerte friluftsområder i rødtoner. Svært viktig mørk rød, viktig i mellomrød og registrerte arealer som lys rød/rosa

Sammenstilling mot øvrige friluftslivsområder:

Rana kommune er en stor utmarkskommune med store arealer av forskjellig art som er egnet for friluftsliv i forskjellige former. Kommunen strekker seg fra Sjona og Ranfjorden til fjellområdene i Saltfjellet og mot Svenskegrensen.

Ikke alle områder er relevante opp mot problemstillinger knyttet til etablering av snøskuterløyper. Vi har derfor valgt ut et utvalg av områder som tilsynelatende har tilsvarende egenskaper som området ved Kallvatnet/ Liltumvatnet. Vi har sett etter følgende kriterier:

- Tilgang på høytliggende fiskevann
- Nordlandsruta
- Tilgang på DNT-hytte (eller tilsvarende)
- Høyfjellsdalområde
- Jaktområder
- Registrerte områder med svært stor verdi for friluftslivet.

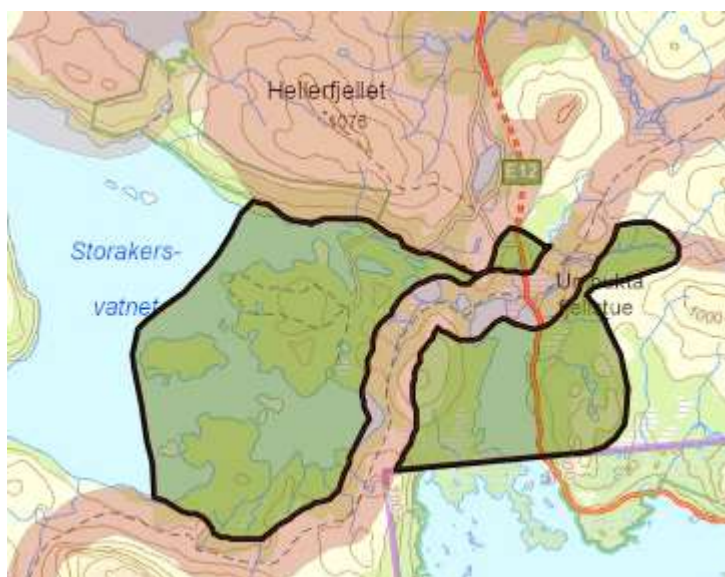
Ut fra dette velger vi blant annet bort svært viktige friluftslivsområder som ligger sjø- eller bynært, ut fra at dette ikke er sammenlignbare områder ut fra kriteriene vi har satt.

Vi har funnet ytterligere 3 områder som er lignende i egenskaper for friluftslivet. I tillegg har vi vurdert Nordlandsruta i sin helhet.

1. Umbukta - Mogressfjellet:

Området ved E12 ved svenskegrensen ved Umbukta fjellstue. Umbukta er en del av innsjøen Över-Uman på svensk side. Området har også en skuterløype som knyttes opp mot skuterløype på svensk side. Nordlandsløypa passerer området. Vi vurderer området som lite egnet for jakt. Beskrivelsen på faktaarket fremlegger følgende.

Større fjellandskap med et større hyttefelt. Området domineres av Akersvatnet, et stort oppdemt fjellvann. Primært er det områdets tilknytning til et større hyttefelt som gjør området til et svært viktig friluftsområde

Figur 16: Umbukta-Mogressfjellet friluftslivsområde: Naturbase.no,

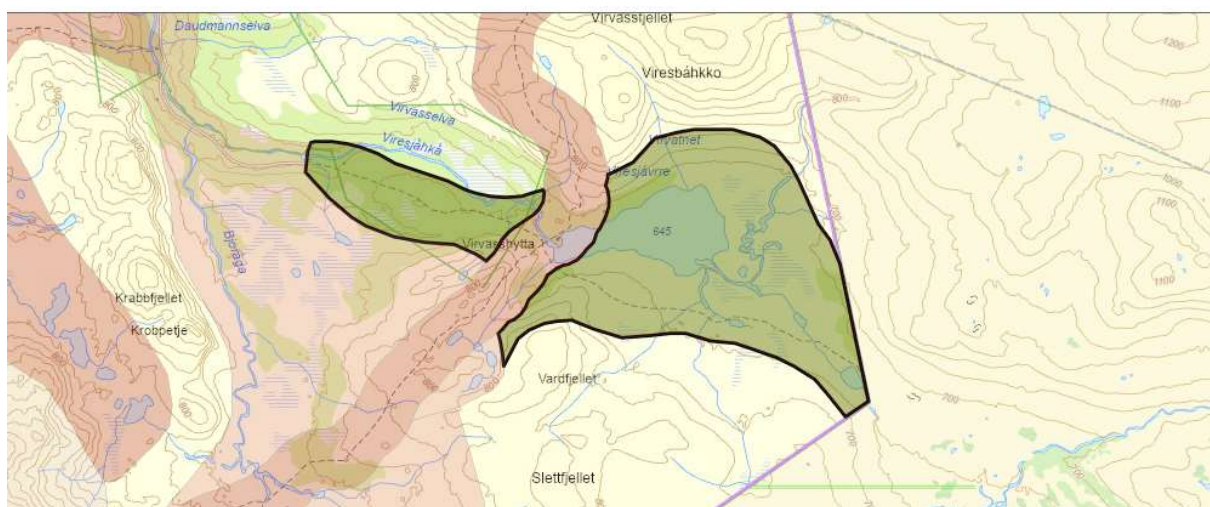
Området er ikke et erstatningsområde for mer utilgjengelige områder ut fra nærheten til E12. Området er vurdert til å ha en verdi 3 av 5, «Vanlig utforming av landskapstypen i regional sammenheng» i Nordland fylkeskommunes landskapskartlegging fra 2017.

Faktaarket opplyser at bruksfrekvensen er stor og vurderingen begrunner verdifastsettingen som en følge av bruk og betydning pga tilgjengelighet og antall fritidsbygninger i området.

2. Virvatnet

Nordlandsruta passerer også området, og DNT har også Virvasshytta i dette området. Området er beskrevet til å ha rike jakt og fiskeressurser. Området er vurdert til å ha verdi 4 av 5 (God og typisk utforming av landskapstypen, sjelden i regional sammenheng) Det går en skuterløype opp Virvassdalen, men løypa stopper i utkanten av området.

Fjellterreng dominert av bjørkeskog og et større fjellvann. Duve landskapsformer. Områdets rike jakt og fiskeressurser, sammen med god tilgjengelighet gjør Virvatnet til et svært populært friluftsområde. Nordlandsruta passerer også forbi vatnet.

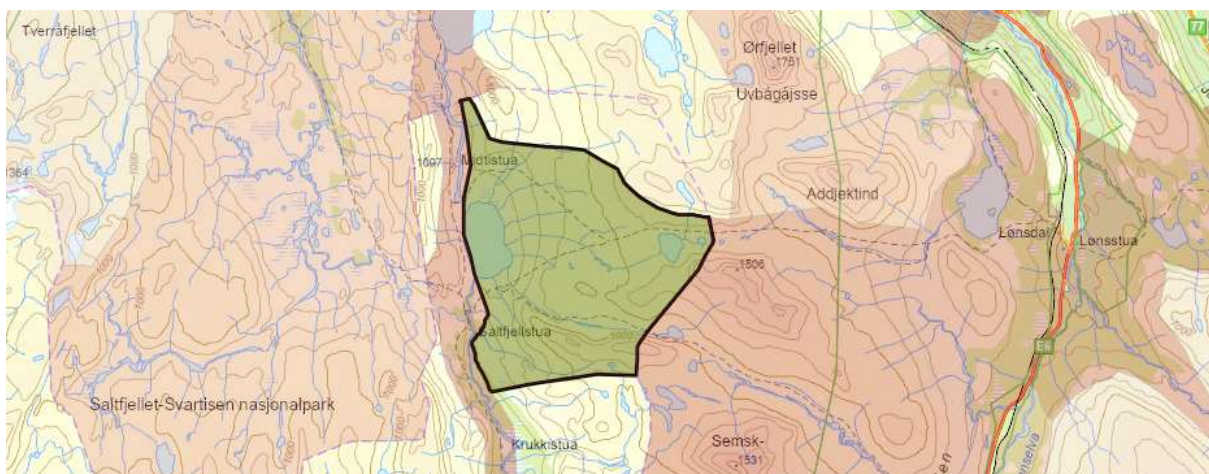
Figur 17: Virvatnet friluftslivsområde

Faktaarket viser at området har godt lydmiljø, samt ellers ganske sterke verdier for friluftslivet.

3. Søndre Bjellåvatn

Området er vurdert til å ha verdi 5 av 5, «Sjeldent god og typisk utforming av landskapstypen, nasjonal betydning.» i Nordland fylkeskommunes landskapskartlegging fra 2017 og ligger inne i Saltfjellet- Svartisen nasjonalpark. Etablering av skuterløype i dette området er ikke aktuelt. Beskrivelsen i friluftslivskartleggingen gir følgende vurdering:

Større fjellvann. Deler av Nordlandsruta passerer gjennom området. Godt fiske har gjort området nasjonalt kjent.

Figur 18: Søndre Bjellåvatn friluftslivsområde. Naturbase.no

Faktaarket fra friluftslivsregistreringen viser at området har topp score på både symbolverdi, lydmiljø og inngrepsfrihet.

4. Nordlandsruta i seg selv:

Figur 19: Kart Nordlandsruta i Rana kommune. Naturbase.no

Nordlandsruta er vanskelig å kvantifisere på et detaljert nivå, men ruta i seg selv har svært stor verdi. Gjennom faktaarket er ruta i sin helhet blitt gitt generelt høye verdier. Gjennom ruta vil selvsagt opplevelsene variere, etter hvert som man beveger seg gjennom landskapet vil man møte områder med varierende landskapsverdier, naturkvaliteter og også menneskelige inngrep og arealbruk. Nordlandsruta krysser både E12 og E6 i Rana.

Problemstillingen med skuterløype for Nordlandsruta vil være at det blir tilført et nytt punkt der motorferdsel i utmark vil bli kanalisert til for kryssing.

Samlet vurdering.

Alle områdene er vurdert til å være store nok. Av de vurderte områdene vil Søndre Bjellåvatnet og Virvatnet vurderes til å ha største landskapsmessige kvaliteter og være mest urørt. Umbukta er det området som har de største inngrepene, men vil være lettest tilgjengelig, og Kvepsendalsbukta-Litluman vil være en mellomting mellom disse med hensyn til inngrep og tilgjengelighet, mens Virvatnet er et område med mindre inngrep, og igjen mer utilgjengelig enn Kvepsendalsbukta, med et lengre strekk vandring før man kommer til de viktige områdene.

Vi har søkt å få tak i statistikk for jakt i de forskjellige områdene, men ikke lykkes å tak i dette.

Kvalitetene i de forskjellige områdene varierer, mens Nordlandsløypa binder dem sammen gjennom en sammenhengende merket løype som nødvendigvis må krysse områder med forskjellig menneskelig aktivitet og forskjellige egenskaper fra naturens side. I skuterløypas åpningstid vil de forventete primære friluftslivsaktivitetene være skiturer og isfiske. Alle områder er fysisk sett egnet til denne type aktivitet, men Søndre Bjellåvatn har ifølge friluftslivkartleggingen de beste forholdene for fiske. Det er ventet at høyest grad av forstyrrelse ved Umbukta, høyest grad av skjemmende terrengforstyrrelse ved Kallvatnet, og registrert høyest landskapsverdi ved Søndre Bjellåvatn.

Umbukta er lettest tilgjengelig, mens Virvassdalen og Kvepsendalsbukta vurderes om omtrentlig lik på tilgjengelighet, uten skuterløype. Hvis løypa blir forlenget så vil området bli lettere tilgjengelig for de som benytter snøskuter. Søndre Bjellåvatn er mest utilgjengelig.

Tilgangen på gode turterreng med forskjellige kvaliteter er god i Rana, også på Kvepsendalsbukta - Litluman. Etablering av skuterløyper vil imidlertid gi en forstyrrende effekt for friluftslivet, særlig knyttet til støy, men også andre forhold. Toleransen for snøskuter og skuterløype som fremmedelement varierer fra person til person, og fra sted til sted, men vi må legge til grunn at konfliktgraden for skuterløype i svært viktige friluftsområder er svært stor.

For Nordlandsruta kan målsetningen være å gå hele eller deler av løypa. Vandring kan være en sommeraktivitet, men det er også en vinteraktivitet. Hvis man skal gå ruta, vil man

ikke kunne velge bort å krysse der skuterløypa kommer. Konfliktpunktet er konsentrert på et lite punkt på hele ruta.

Det kan være at noen vil velge bort Kvepsendalsbukta – Litluman som turmål, og heller oppsøke alternative områder. Det er alternative områder for de fleste aktiviteter i Rana, men dette kan gi økt press på de øvrige friluftslivsområdene i kommunen.

Støy og friluftslivsverdier

Støy skal vurderes for områder som har stor eller svært stor verdi for friluftslivet. Her defineres det i veiledningen en anbefalt grenseverdi på støy på L_{5AF} 40dB, og dermed en sone på 450 meter fra løypa som blir påvirket av støy. Det følger en anbefaling om å bruke denne avstanden som en buffersone mot viktige og svært viktige friluftslivsområder. I vårt tilfelle vil dette ikke være mulig ut fra at løypa krysser inn i sonene som er registrert som svært viktige friluftsområder. Løypa strider dermed mot anbefalingen i Miljødirektoratets veiledning.

Løypa er imidlertid lagt slik i terrenget at støypåvirkningen sannsynligvis blir mindre enn skissert. Løypa går i et dalsøkk på deler av strekningen, og terreng og vegetasjon vil begrense støy noe. Det må likevel ut fra kriteriene i veiledningen legges til grunn at skuterløypa vil gi en negativ påvirkning på friluftslivet i et relativt stort område.

Tabell 1: Areal støypåvirkning med hensyn til friluftsliv.

	km ²	% av friluftslivsområdet berørt av støysone.
Registrert svært viktig friluftslivssone	31,30	
Støysone dagens løype	1,99	6%
Støysone ny løype	9,26	29%
Økning støypåvirket areal	7,27	23%
Støysone ny løype redusert fart.	2,42	8%
Økning ved redusert fart:	0,43	1,3%

Tabellen over viser arealer som er påvirket av støy ut fra veilederens føringer for buffersoner mot viktige og svært viktige friluftslivsområder. Området på 31,30 km² er det området som vises på figur 14 som svært viktig friluftsområde inklusive den tilgrensende Nordlandsløypa. Vi ser at dagens løype berører 1,99 km² areal registrert som svært viktig friluftslivsområde. Ny løype vil berøre 9,26 km². Netto økning vil dermed være 7,27 km², eller 23 % av det registrerte arealet. Med redusert fart til 20 km/t, som avbøtende tiltak synker støygrensen til en avstand på 175 meter, og arealet som regnes som støypåvirket synker vesentlig, til kun 2,42 km², noe som gir en økning på 0,43 km² i forhold til dagens løype hvis den beholder sin fartsgrense.

Vi legger til grunn at støysonen for løypa uten nedsatt fartsgrense i praksis vil bli mindre i områder med kupert terreng og områder med skog, og at sonen som fremkommer av kartet ikke er den reelle påvirkningssonen. Grunnlaget for denne vurderingen hentes fra veilederen. Løypa går gjennom fjellbjørkeskog, og har også blitt lagt slik at terreng i størst mulig grad skjermer den som et avbøtende tiltak.

Saken har blitt forelagt akustiker for vurdering av konsekvenser av støy. Det foreligger ikke tilstrekkelig trafikkgrunnlag for å gjennomføre gode støyberegninger i tråd med datamodellene som er tilgjengelig, og vi er dermed henvist til standardene slik veiledningen oppgir. Rana kommune opplyser at alt i alt er det solgt 168 kort hvorav 99 dagskort og 15 tredagerskort på alle fire løyper i kommunen i 2023. Tallene for 2024 er tilsvarende med til sammen 167 solgte løypekort. Vi må dermed anta at med 5 ukers åpningstid vil man i gjennomsnitt ha en til tre kjørende i området daglig. Store deler av døgnet vil dermed fortsatt være fri for støy fra skuterløypa. Dette fritar ikke fra konsekvensgrad.

Det noteres at under støymiljø i friluftslivsregistreringen har det blitt oppgitt verdien middels. Det antas at dette støybildet skyldes eksisterende løype som nå vurderes lagt om, samt båttrafikk om sommerhalvåret. Området har ellers ingen øvrige registrerte støykilder. Man trenger derfor ikke å vurdere sumvirkninger av forskjellige støykilder.

Virkninger av etablering av snøskuterløype i svært viktig friluftslivsområde.

Ut fra registreringen av området mellom Kvepsendalsbukta og Litluman fremkommer det at området har verdi som svært viktig friluftslivsområde. Verdifastsettelsen er i hovedsak knyttet til vandring langs nordlandsruta og jakt. For jakt vurderes at den snøfrie høsten er den primære perioden. Rypejakta avsluttes 28./29. februar. I tillegg legges det til grunn at påsken også er en populær periode for fjellvandring og bruk av fritidsboligene i området.

Området er imidlertid i bruk hele året, med DNT-hytta. DNT oppgir at deres mest populære årstid er tiden mellom februar og mai. Løypas sørlige del er ikke tenkt åpnet før 1. mars, og det er forutsatt at den skal stenges i påsken, med unntak av lørdagen før palmesøndag. Løypa vil også etter påske holdes åpent inntil 5 mai, noe som ellers samsvarer med den bruk som DNT beskriver for det tradisjonelle friluftslivet.

Friluftslivsverdier er subjektive og handler om hvordan hver enkelt opplever opphold, ferdsel og aktivitet i området. For enkelte vil ethvert «fremmedelement» i naturen begrense opplevelsen, mens andre er mer tolerante, og noen er avhengig av motoriserte hjelpemidler for å i det hele tatt nå inn til disse områdene. Avveiningene mellom disse interessene er utfordrende.

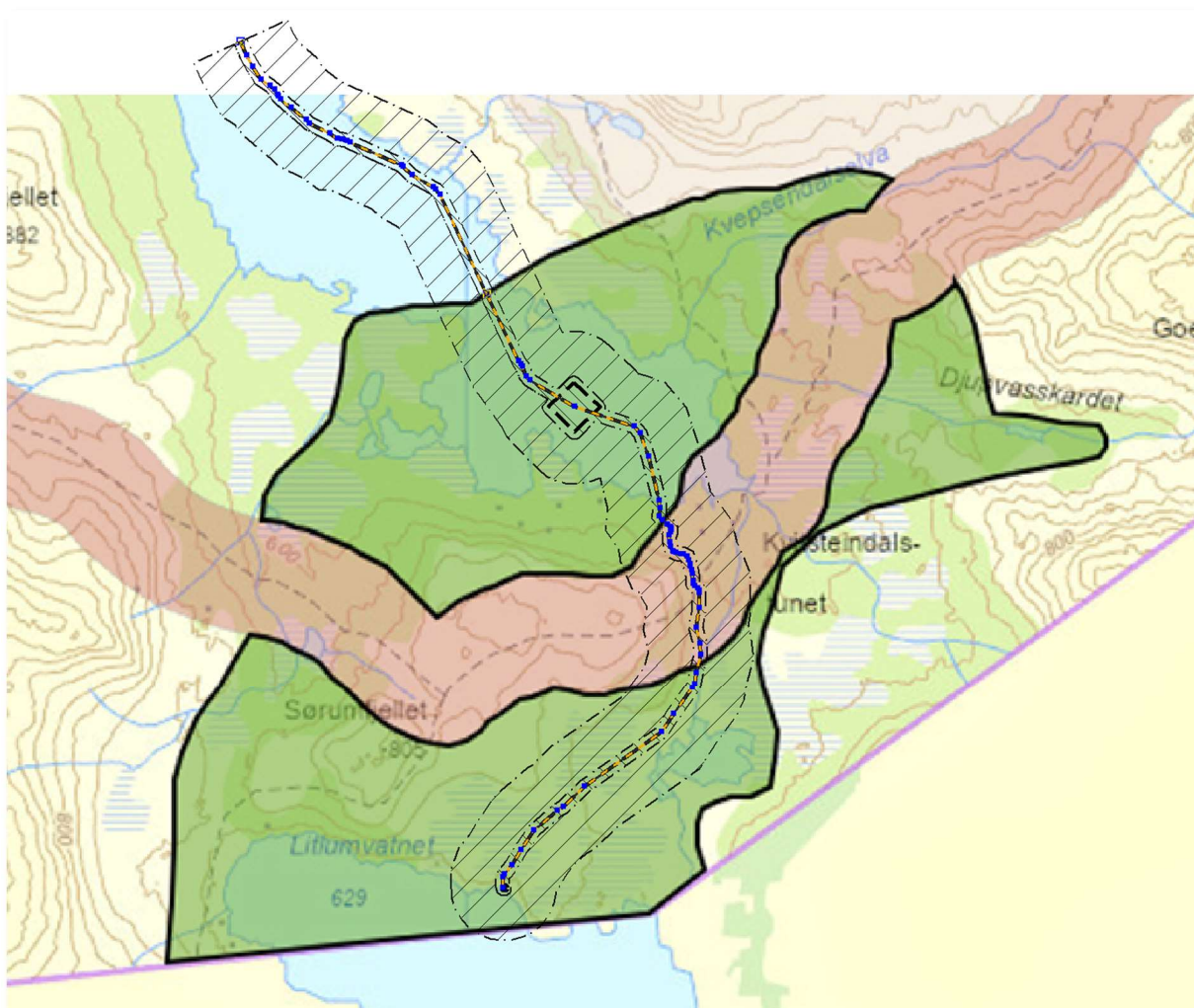
Det legges til grunn at selv om det kan legges til grunn en positiv effekt at man tilgjengeliggjør Litluman for isfiske for flere personer, vil omleggingen av løypa samlet sett gi en negativ effekt for friluftslivet. Denne negative effekten kan begrenses noe av begrenset åpningstid på løypa. Besøksfrekvensen på DNTs hytte på Kvitsteintunet kan tyde på sammenfall av besøkstid mellom friluftslivet, skiturismen og løypas åpningsperiode. Når åpningstiden utvides utover 15 april, og også lørdag før påske, som er en viktig utfartsdag for friluftslivet, anses risikoen for konflikt å være klart til stede.

Det er ventet at brukerfrekvensen i løypa vil være lav. Det må også påpekes at dagens trasé frem til Tverrtjønna også berører deler av området som er registrert som svært viktig friluftslivsområde, og at det ikke lengre skal være snøskutertrafikk i dette området. Avbøtende tiltak kan være å årlig gå gjennom området med tanke på rydding av søppel og annet forefallende tidlig i barmarksesongen.

3.7. Støy

Støy fra snøskuterløypa måles etter L_{5AF} . Dette tilsier at støynivået målt over 125 ms ikke skal overstige grensen i mer enn 5 % av tiden i det aktuelle tidsrommet. I veiledningen er det lagt opp til bruk av standard avstandsgrenser. Den ytterste grensen i veiledningen er støygrense mot friluftsliv. Sonen er illustrert i figur 20. Den har en bredde på 450 meter fra løypa, totalt 900 meter. Innen denne sonen vil man, måtte påregne støy mellom 40 og 60 dB L_{5AF} . Videre er det en indre sone på 60 meter (totalt 120meter) der man må påregne støy over 60dB L_{5AF} . Innen denne sonen (gul støysone) skal det ikke være såkalt støyfølsom bebyggelse, eksempelvis fritidsboliger.

Bruken av standard støysoner tar ikke hensyn til terreng eller mindre trafikktrykk. I vår utredning har vi ikke gjennomført konkret utredning av støyen ut fra terreng. Dette på grunn av manglende trafikk tall, som umuliggjør datagenererte støyutredninger. Løypekortsalget tyder imidlertid på lav trafikk. I utredningen må vi legge til grunn en utbredelse av støy som vist i figur 20, selv om utbredelsen av den faktiske støysonen nok vil være noe mindre. Dette er også det også tatt høyde for i veilederens side 9. [veileder stoy snoskuterloyper.pdf](#).

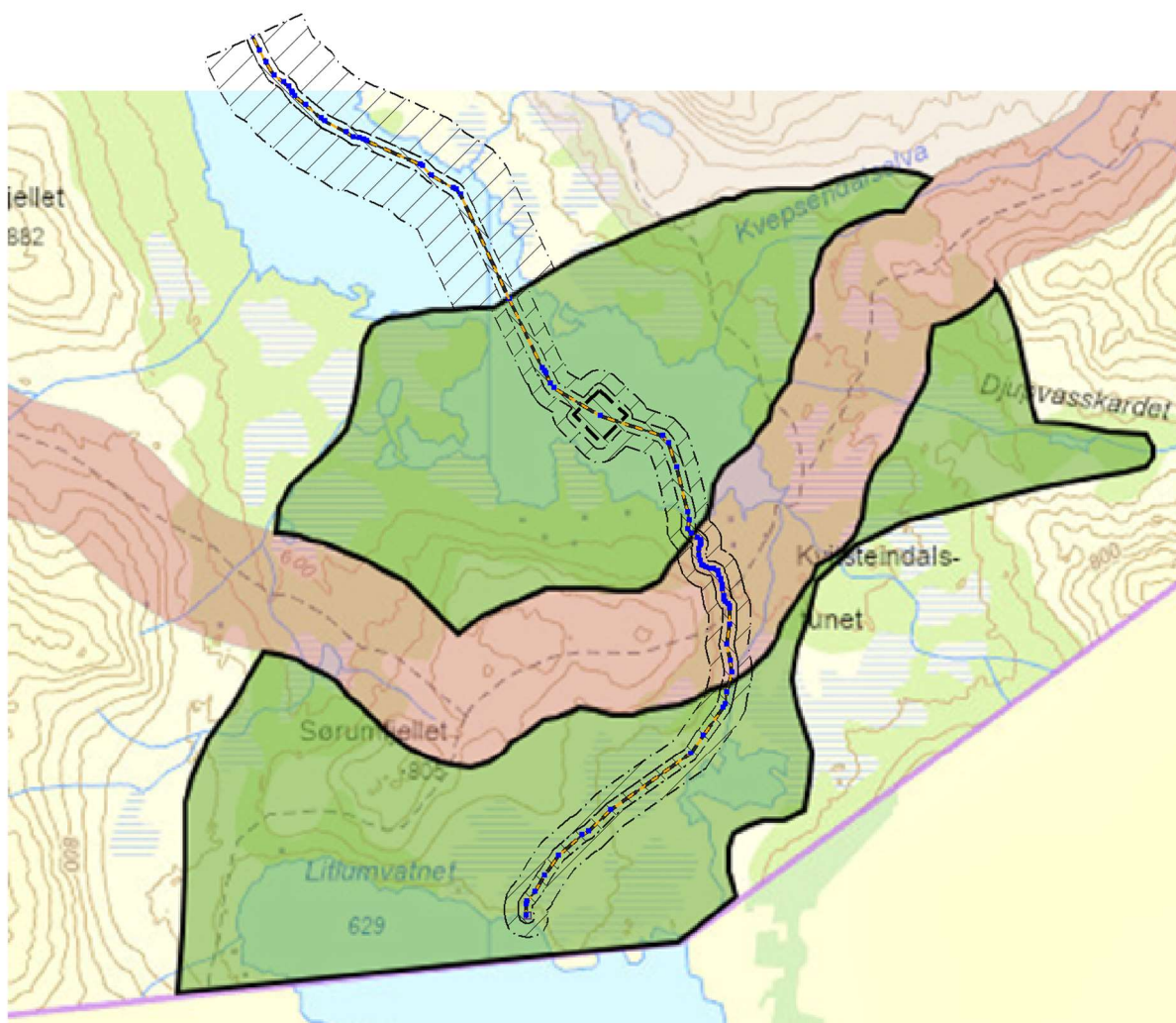
Figur 20: Ny trasé med støysoner, og svært viktige friluftslivsområder. 6,8 km av den nye traseen går i områder som er registrert med verdi svært viktig for friluftslivet. Markert buffersone er 450 meter (L_{5AF} 40 dB)

På oppfordring fra Rana kommune har vi også vurdert konsekvensene for lavere fartsgrense. Ut fra Miljødirektoratets veileder kan man ved redusert fartsgrense legge til grunn en støysoner på 175 meter fra løypa. Samlet bredde blir da 300 meter, mot 900 meter ved 50 km/t.

Det vi ser der er at arealet som får påvirkning over L_{5AF} 40 dB er vesentlig mindre, og påvirkningen reduseres med ca. 6,9 km². Vi ser også at støysonen ikke lengre berører noen fritidsboliger, og heller ikke går inn i Sverige.

Selv om støysonen reduseres ved redusert hastighet løser dette ikke alle utfordringene, da løypa fremdeles krysser friluftslivsområdet, og det er fremdeles områder med støy.

Kartet under illustrerer nye støysoner fra grensen til friluftslivet. Dette forutsetter nedsatt fart fra dette punktet og videre.

Figur 21: Støysoner ved nedsatt fartsgrense til 20 km/t.

Bolig- og hytteområder

Omleggingen påvirker ikke boligområder, men det er flere fritidsboliger og også en turishytte som DNT driver i nærområdet, Kviteindalsstunet. Miljødirektoratets «Veiledning – Støy og planlegging av snøskuterløyper (2018)» gir føringer på hvordan gul støysoner skal synliggjøres i forbindelse med utredninga av snøskuterløyper. I henhold til veiledningen er det en anbefalt grenseverdi for støy på L_{5AF} 60 dB, noe som vil gi en minste bufferavstand på 60 meter uten detaljert støyutredning. I dette tilfellet er minste avstand i luftlinje til den nærmeste private fritidsboligen ca 330 meter. DNTs hytte ligger ca 560 meter fra løypa. Det konkluderes med at alle bygninger går fri av gul støysoner.

Utover dette vil skuterløypa bli synlig for de av fritidsboligene som har utsikt over Kallvatnet og Litluman. Det antas at dette gjelder de fleste, men det er ingen fritidsboliger innen gul støysone.

Figur 22: Bildet viser fritidsboliger ved Kvepsendalsbukta.

3.8. Landskap, topografi, solforhold og lokalklima

Landskap

I nasjonal landskapskartlegging er området definert som innlandslandskap, uten videre spesifisering. I Aurland naturverkstads rapport 6/2014 «landskapstyper i Nordland» for Nordland fylkeskommune er området registrert som område med verdi 2- Vanlig utforming av landskapet i lokal sammenheng. Landskapet er et fjelldallandskap, med høyereliggende innsjøer innrammet av skogkledte fjellsider.

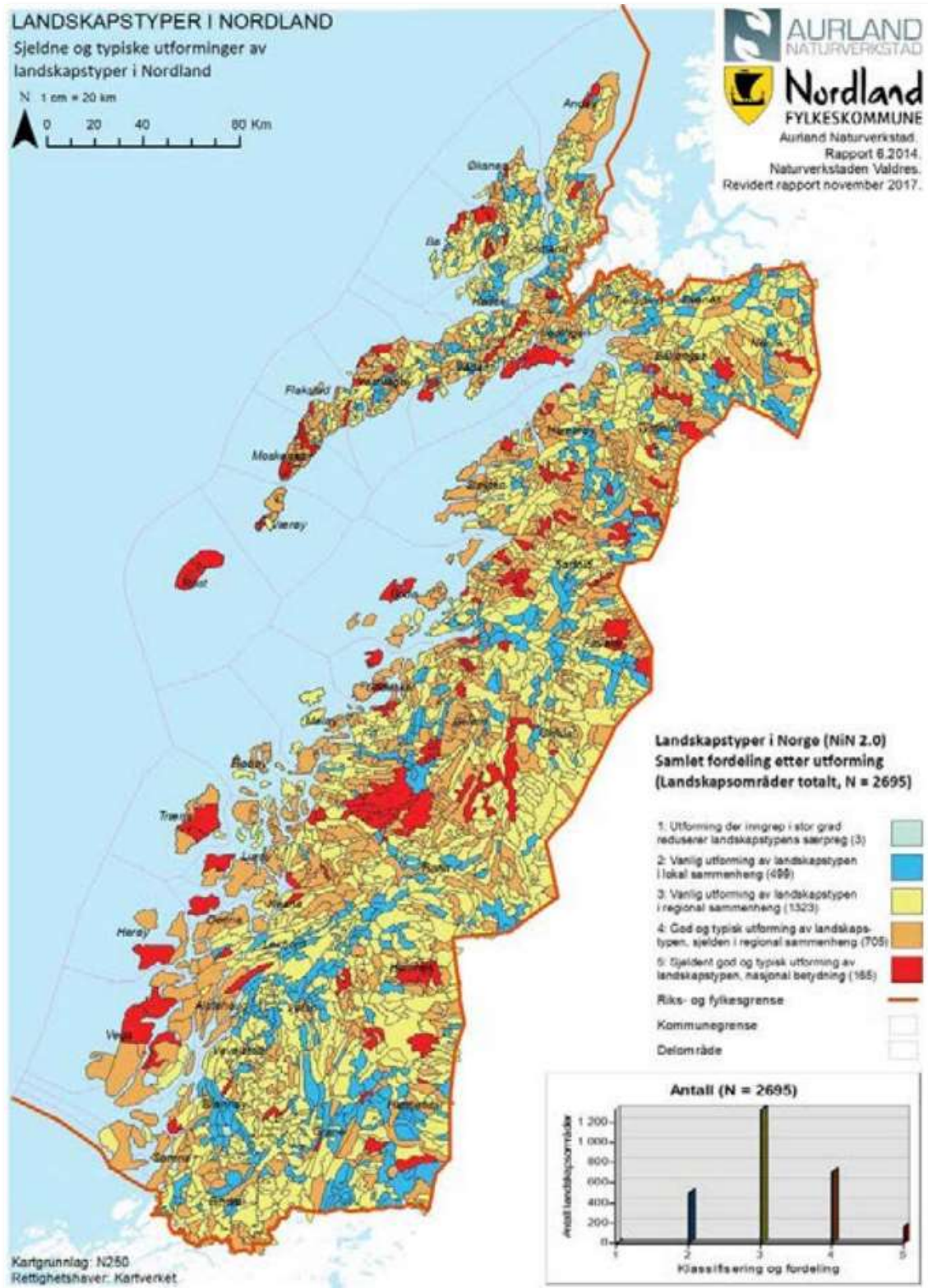
Landskapet er en fjelldal med innsjøer. Deler av løypetraseen vil bli noe kupert, men stort sett følger den is eller dalbunn. Kallvatnet er imidlertid en regulert innsjø med høy reguleringshøyde. Den er ofte svært nedtappet på sen vinter og tidlig vår, og ut fra dette vil skuterløya tidvis gå i det gamle landskapet som ble neddemt ved kraftutbyggingen.

Lokalklimaet er alpint. Lokalkjente oppgir at området rundt Litlumanvatnet er snøfattig og tidlig bart. Det er ikke kjent at det er andre særlige værmessige forhold som gjør seg gjeldende i området.

Virkninger:

Løypa i seg selv er et mindre tiltak. Merking og sporet vil være synlig vinterstid, men det vil ikke være terrengmessige inngrep som følge av løypa. Landskapet er vurdert til å ha en

relativt lav verdi gjennom Nordland fylkeskommunes landskapskartlegging, der området har blitt vurdert som vanlig i lokal sammenheng (verdi 2 av 5 der 5 er høyest). Effekten av løypa vurderes som tilnærmet ingen på tema landskap.

Figur 23: Landskapstyper i Nordland. (Aurlands naturverkstad/Nordland fylkeskommune) Det aktuelle området er vist som blått område, (2. Vanlig utforming av landskapstypen i lokal sammenheng).

3.9. Kulturminner og kulturmiljø

Det fremkommer ingen kulturminner i kartdatabasene som omhandler kulturminner i eller ved foreslått trasé. Det nærmeste registrerte kulturminnet er en offerstein, «Sauen» ved Litlumvatnet. Denne ser ikke ut til å bli berørt av ny trasé i seg selv, men det kan bli økt besøk i området som følge av at lokaliteten blir lettere tilgjengelig ved at deler av turen kan gjøres med snøskuter. Da dette skjer i vintersesongen antas det at dette ikke vil medføre terrengslitasje. Økt besøk i området kan medføre økt bevissthet knyttet til samiske kulturminner, men vi kan ikke legge til grunn en målbar effekt av løypa knyttet til temaet kulturminner og kulturmiljø.

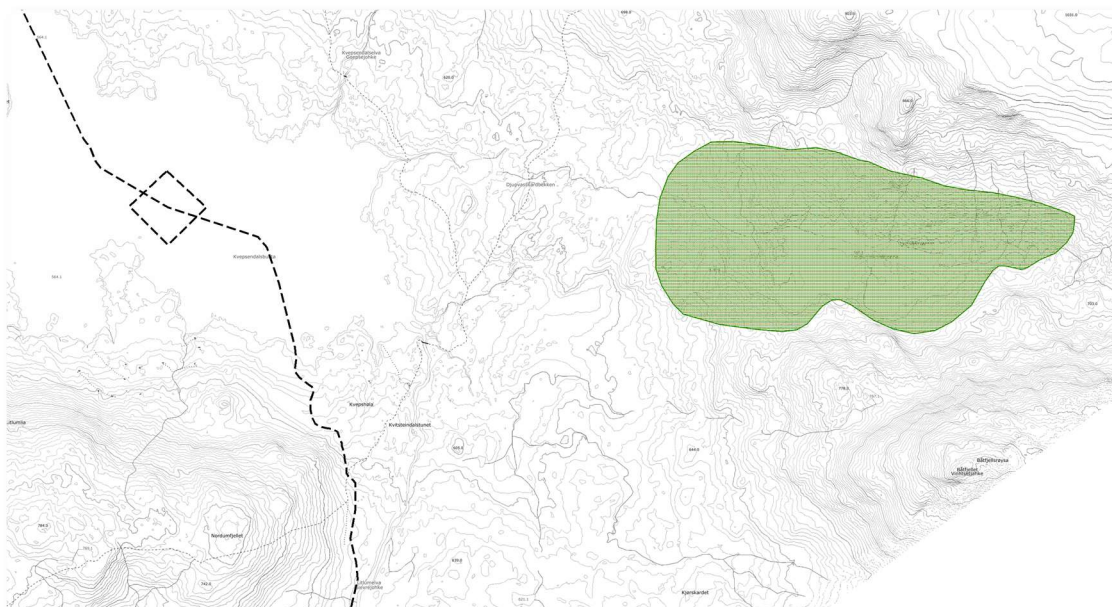
3.10. Naturverdier

Berggrunn

Berggrunnen i området er dominert av glimmergneis, med mindre forekomster av gabbro og kvartsitt. Gneis og kvartsitt er svært kalkfattige bergarter, men gabbro er såkalt intermediær bergart. Ingen av disse vil gi den tilførselen av kalk som er viktig for de særegne kalkrike biotopene som ofte gir særlig rike naturområder.

Naturtyper

Det er ingen registrerte viktige naturtyper i naturbase i det området som berøres av løypa eller tilhørende støysoner. Dette tilsier imidlertid ikke at det ikke finnes naturverdier i området, eller at naturen i området ikke har verdi.

Figur 24: Utklipp fra naturbase.no. Område til høyre i bildet er Djupvasskaret, der det er registrert naturbeitemark. Stiplet linje viser ny løype, avstanden til registreringen er ca. 1 km.

Arter

Figur 25: Utklipp av arter med nasjonal forvaltningsinteresse (Naturbase.no/Miljødirektoratet).

Figur 25 viser arter med nasjonal forvaltningsinteresse. De aktuelle artene i og ved den nye traseen er: heilo (NT), svartand (VU), havelle (NT) og bergand (EN). Aktuelt for saken er også at ved omleggingen vil løypa ikke lengre gå gjennom området der svømmesnipe (NT) er registrert ved Stortjønna, Storkjerrtjønna og Litkjerrtjønna. Alle observasjonene er gjort før år 2000. Felles for alle disse artene er at disse er bundet til åpent vann og er trekkfugler. Vinterbruk av området antas ikke å påvirke deres livsmiljø.

Punktmarkeringene (4 stk) mellom Litlumvatnet og Kallvatnet er alle observasjoner av jerv (EN). Det er også punktmarkeringer i omkringliggende områder for kongeørn.

Forhold til annet vilt

Som grunnlag for utredningen må vi også ta med oss at tiltaket også innebærer en omlegging, og ikke bare en forlengelse av løypa, samt utvidet åpningstid. Den frigjorte løypetraséen går i dag ca 2,7 km i fjellbjørkeskog og myrlandskap frem til Tverrtjønna. Det legges til grunn at naturverdiene knyttet til vilt er i utgangspunktet tilsvarende i dette

området som i fjellbjørkeskogen ved Kvepshøla. Ny trasé berører ca 2 km med fjellbjørkeskog, og ytterligere 2 km med myr/snaufjell frem til Liltuman. Områdene både over og under tregrensen kan være gode områder for jaktbart vilt.

Vi må også legge til grunn at det allerede er pågående menneskelig aktivitet i området som berøres av ny skuterløype. Nordlandsleden, turisthytte og annen fritidsbebyggelse, både ved Kvepsendalsbukta og i mindre grad ved Litluman tilsier at dette er et område der mennesker ferdes allerede, noe som også vil være forstyrrende på vilt i området.

Selv om ikke alle arter er registrert, eller ligger tilgjengelig, i offentlige databaser, vil ikke dette si at det ikke er annet vilt i området som kan påvirkes av tiltak i området. Blant annet hare og rype trives gjerne i fjellbjørkeskogen. I friluftslivskartleggingen er området beskrevet som attraktivt for jakt, noe som tyder på at det er vilt i området. Annet trekkende vilt, herunder rovvilt som fjellrev og jerv vil ikke være fremmed i habitatsområder tilsvarende dette området.

Rovvilt

Noen detaljer rundt rovvilt er unntatt offentlighet og vi vil ikke oppgi detaljer rundt forekomstene. Vi ser i Miljødirektoratets kartbase for sensitive artsdata at det er observert både jerv og fjellrev i nærområdet.

Jerv har status som sterkt truet (EN) i norsk rødliste, og har store revir. I følge rovdatabasen er det registrert yngling i denne delen av Rana kommune. Ynglingen skjer i hi, men fra slutten av april vil valpene kunne forlate hiet og følge mora til andre hi eller på mindre vandringer. Dette er nok den mest sårbare perioden i året for jerv.

Det er også observert fjellrev (også sterkt truet EN) i fjellområdene rundt Kallvatnet, men ikke i dalområdet løypa er planlagt i. Fjellreven har parringstid i mars og april, og 50 dagers drektighet. Fødsel er dermed ventet i mai. Det antas at dyr kan streife ned i dalområdet, men at hiområder er i fjellområdene.

Det er ikke observasjoner av bjørn, ulv eller gaupe her.

Samlet vurdering vilt

Alt vilt som blir forstyrret i større eller mindre grad vil kunne ha en stressrespons. Senvinterperioden er for mange arter preget av ressursknapphet. Oppsparte fettreserver, matlager og andre matkilder kan være oppbrukt, og selv om det er lengre, varmere dager, vil snø og is fortsatt være til hinder i matsøk.

Hele perioden i løypas åpningstid vil være i denne knapphetsperioden, og denne situasjonen vil være verst senere i perioden. Det er også en risiko for at man sent i

perioden kan forstyrre hekking, herunder eksempelvis på rype, som hekker fra 15 april til juni. Hekkingen skjer på barflekke eller barmark. Når hekketiden starter, kan derfor variere år fra år og fra sted til sted. Historiske værdata tilsier at på nærliggende Lappsætra vest for Kallvatnet var det ca 1 meter snødybde 1. mai i 2023 og 2024, samt 2 meter i 2020. De tre tilgjengelige observasjonene gir imidlertid lite statistisk grunnlag, og klimaendringer kan også gi tidligere barmark i fremtiden. Opplysninger fra Tom Lifjell (Ildgruben reinbeitedistrikt) og fra Jan Peter Omma (Umbyn sameby) tilsier at særlig området rundt Litlumvatnet er generelt snøfattig. Det må også poengteres at snødybden varierer også lokalt, og at bare områder kan oppstå på våren selv om generell snødybde enda er stor.

Vilt har på generell basis en iboende frykt for menneskelig nærvær, både gjennom visuell tilstedeværelse, lyd og lukt. Mange har påpekt at menneske på skuter ikke skaper samme frykt som menneske uten skuter, og at viltets flukt kommer som en respons på at noen stiger av skuteren, og dermed visuelt viser seg som et menneske. Dette vil ikke tilsi at viltet er upåvirket av snøskuter (inkludert fører). Hastighet og rekkevidde på disse maskinene gjør dem kapable til å dekke store avstander sammenlignet med en skiløper, og dermed forstyrre vilt over et større område. Det er også slik at med snøskuter som transport inn i turområder, så tilgjengeliggjør man også nye områder for ferdsel på ski etc, som tidligere var mer utilgjengelige på grunn avstanden. Dette gjør at vilt i områder som sjeldent ble besøkt av mennesker, oftere kan få besøk av mennesker. Med en utvidet åpningstid i perioden 15 april- 5 mai, vil denne effekten også kunne vedvare over et større tidsrom. Det er også en liten men økt risiko for forstyrrelse av rovvilt, herunder jervevalper i tidligperiode ute av hiet.

Forhold til naturverdier i Vindelfjällens naturreservat,

Vi har ikke detaljert kunnskap om forekomsten av naturverdier i naturreservatet rundt Litluman. Løypa slutter på norsk side, og eventuell påvirkning inn i grensen er i form av støy, og eventuell ulovlig kjøring. Vilt kan også vise fluktrespons for menneskelig nærvær, også på avstand. Ut fra dette antas løypas fjernvirkning ikke å være vesentlig forskjellig i praksis på tvers av landegrensen eller reservatgrensen.

Svenske myndigheter har så langt vi kjenner til ikke en detaljert arts- eller naturdatabase, tilsvarende den norske naturbase. Fyndkartor fra SLU Artdatabanken er det nærmeste vi har kjennskap til. Der er observerte arter angitt i et grovmasket kart. De oppgitte artene var gjerne fugler som er tilknyttet våtmark og vassdrag.

Vi har også etterspurt mer informasjon hos Länsstyrelsen i Västerbotten, men de har ikke respondert på vår henvendelse innen vår frist.

Skuterløypa skal vurderes i henhold til naturmangfoldlovens §§ 8-12

I tabellen under vurderes tiltaket i henhold til naturmangfoldlovens føringer.

§ i Naturmangfoldloven	Vår vurdering.
§ 8.(kunnskapsgrunnlaget) Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet. Myndighetene skal videre legge vekt på kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen, herunder slik samisk bruk, og som kan bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet.	Området er godt besøkt, også i barmarkssesongen. Godt besøkte områder er vanligvis også områder der særlig viktige naturforekomster blir observert og innmeldt. Det er også naturtyperegistreringer i nærområdet. Dette området ligger over en km fra skuterløypa og vil ikke bli berørt. Ikke all natur er kartlagt, og kartlegging kan frembringe ny kunnskap Konkrete artsregistreringer er omtalt over.
§ 9.(føre-var-prinsippet) Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.	Skuterløypa medfører ikke vesentlige terrenginngrep, og eventuelle kjøreskader er normalt sett reversible. God snøoverdekning og godt løypevedlikehold minimerer risikoen. For fauna vurderes følgende. Vi legger til grunn at løypa kan ha forstyrrende effekt både på rype og jerv (EN) i hekke/yngetid ved utvidet åpningstid. Rype kan til en viss grad håndteres ved at løypa stenges tidlig ved tidlig snøsmelting og synlige barflekker. For jerv vurderes ikke snødekningen som avgjørende i den betydning at jerven vil forlate sitt hi samme tid hvert år uavhengig av den generelle snødybden. Ut fra prinsippet om føre-var bør løypa over land mellom Kallvatnet og Litluman ikke holdes åpen fra midten av april og utover. Vi vurderer risikoen for at løypa forstyrrer eventuelle hilokaliteter tidligere på året som lav og akseptabel.

10.(<i>økosystemtilnærming og samlet belastning</i>) En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.	Den aktuelle naturtypen i dette tilfellet er fjellbjørkeskog. Store deler av nedslagsfeltet til Kallvatnet har fjellbjørkeskog. Den berørte naturtypen er dermed vanlig i området. Det er andre inngrep i området, i hovedsak fritidsboliger. Deler av løypa går over myrland og snaufjell. Tiltaket er begrenset i omfang, og gir liten påvirkning på vegetasjon. En viss, men liten, påvirkning på vilt må påregnes av omleggingen i seg selv. Løypas åpningstid på tampen av vintersesongen vil gi økt konsekvens med tanke på at viltet er sårbart på grunn av ressursknapphet, Samtidig er det stoppforbud i området mellom Kvepsendalsbukta og Litluman. Vilt blir ofte mer skremt av mennesket alene, enn av en snøskuter med fører i fart. Lav fart, pga. noe kupert terreng eller nedsatt fartsgrense, reduserer støy og gir viltet tid til flukt. Når det kommer til omlegging vurderes samlet sett vurderes den økte belastningen som akseptabel for økosystemet som helhet. Vi mener at det vil kunne komme økte negative effekter som følge av forlenget åpningstid.
§ 11.(<i>kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver</i>) Tiltakshaveren skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder, dersom dette ikke er urimelig ut fra tiltakets og skadens karakter.	Det er rimelig forvente at eventuelle skader som følge av løypa blir reparert. Avbøtende tiltak kan være godt løypevedlikehold og stenging av løypa hvis forholdene tilsier det.

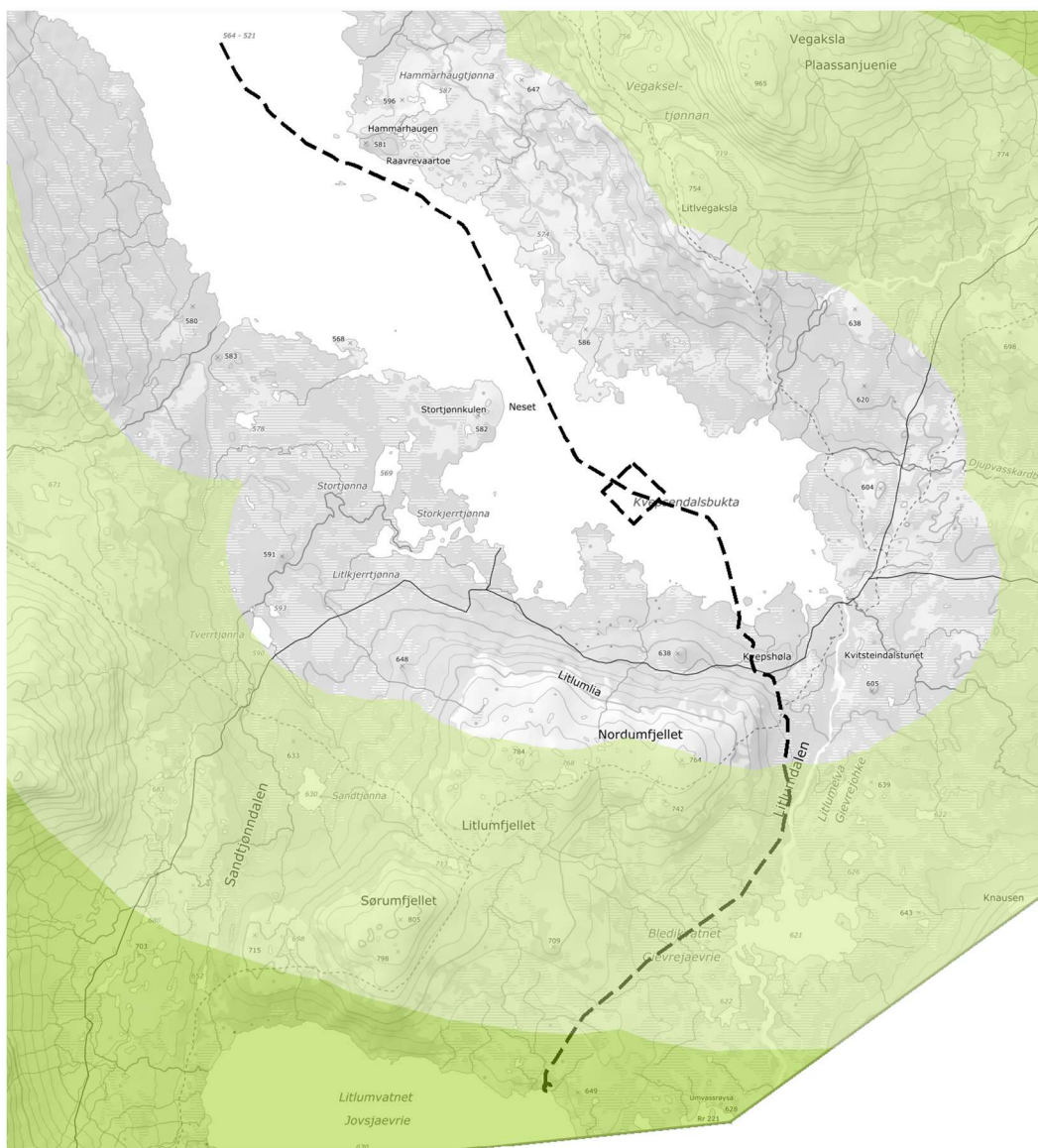
§ 12.(miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder) For å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal det tas utgangspunkt i slike driftsmetoder og slik teknikk og lokalisering som, ut fra en samlet vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold, gir de beste samfunnsmessige resultater.	Dette punktet oppfylles gjennom utarbeidelse av denne rapporten som helhet. Det bør ikke brukes plast til markeringer over islagt vann.
---	--

Figur 26: Fjellbjørkeskog ved reingjerdet.

Inngrepsfri natur.

Det foreligger også registrering av inngrepsfri natur (INON). Løypa berører sone 1 og 2, men ikke såkalt «inngrepsfri natur» som er mer enn 5 km fra nærmeste vesentlige tekniske inngrep. Løypa i seg selv regnes ikke som teknisk inngrep, og påvirker ikke INON-registreringen i seg selv. Det vil si at ut fra dagens vurderingskriterier knyttet til registrering av INON, vil ikke løypa medføre endringer i utbredelsen av INON-sone 1 og 2, eller såkalt inngrepsfri natur. Ut fra INON-metodikken regnes ikke alle tiltak som «tellende tekniske inngrep», dette betyr blant annet at fritidsboliger og mindre kraftledninger ikke fører til tap av INON.

Figur 27: INON. Sone 1 lengst sør. 3-5 km fra inngrep. Sone 2 lengre nord. 1-3 km fra inngrep. Nærmeste tellende inngrep er det magasinerte Kallvatnet.

Vurdering av virkninger:

Med tanke på planteliv er løypa ikke ventet å gi vesentlige effekter på registrerte naturforekomster med høyere verdi, som følge av omleggingen. Det kan oppstå kjøreskader på tre og terreng i form av terrengslitasje ved lite snøoverdekning, eller isbrann som følge av pakket snø/is på vårparten. Naturen vil, gitt tid, reparere mindre kjøreskader av seg selv, men selv små skader kan gi varige spor. Området vurderes likevel som robust og tematisk ikke av særlig verdi. Risikoen for skader på vegetasjon vurderes dermed som akseptabel.

For vilt vurderes skutertrafikken som forstyrrende. Konsekvensene av slik forstyrrelse kan øke senere i sesongen ut fra knapphetssituasjonen som naturlig vil oppstå på senvinteren for viltet. Det må også påpekes en risiko for å forstyrre jerv med valper i tidlig fase etter at de forlater hiet ved forlenget åpningstid etter 15. april.

Figur 28 Bilde tatt fra stoppunkt ved Liltuman,

3.11. Risiko og sårbarhet / Sikkerhet

Sikringssone for drikkevann.

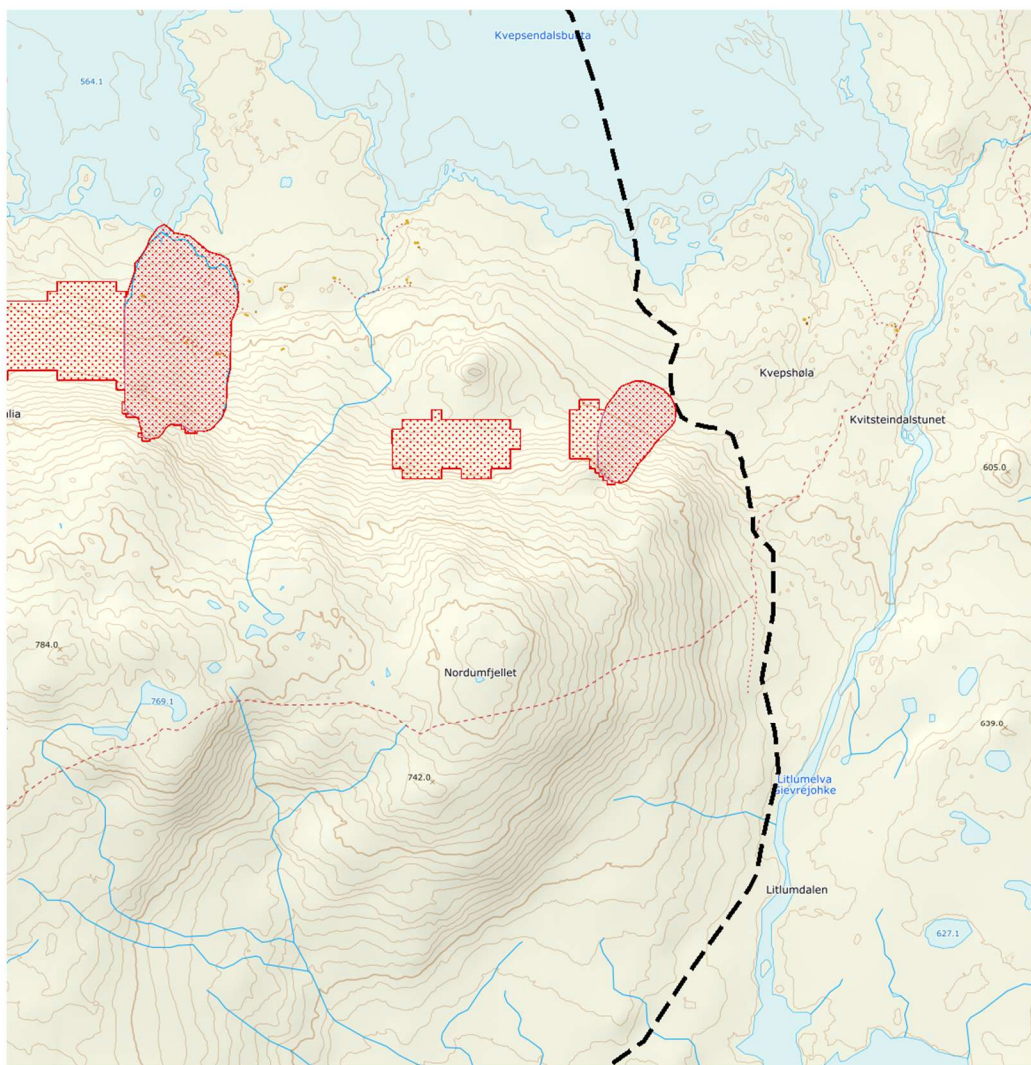
I kommuneplanens arealdel er hele løypa plassert i sone vist som sikringssone for drikkevann.

Skuterferdsel og annen motorisert ferdsel innebærer en mindre risiko for kjemisk forurensing i form av lekkasje av drivstoff, olje og kjølevæske. Alle deler er vanskelig å rense vekk fra drikkevann, men konsentrasjonen vil være forsvinnende liten sett i sammenheng med de store vannvolumene som normalt sett er i området. Lekkasje er også relativt sjeldne og mindre i omfang.

På forespørsel uttalte seksjon for vann og avløp hos Rana kommune følgende (08.04.2023):

En slik forlengelse av snøskuterløypa du beskriver vil ha liten risiko for drikkevannskilden, vi anser det som uproblematisk. Kallvatnet faller inn under hensynssonen for drikkevann fordi det er en overføringstunell mellom Kallvatnet og drikkevannskilden, hvor vann fra Kallvatnet overføres til drikkevannskilden. Dette er store vannkilder og nedslagsfelt, uttynningseffekten vil derfor være stor i dette tilfellet og vi anser at en forlengelse av snøskuterløypa og potensielt økt aktivitet ikke vil medføre økt risiko for drikkevannskilden.*

*Beskrivelsen var en overordnet beskrivelse av omleggingen og forlengelsen av løypa.

Figur 29: Snøskuterløypa på kartlaget aktsomhetskart snøskred (2023) NVE.

Risiko for snøskred

Figur 29 viser aktsomhetskartet for snøskred fra NVE. Nordsiden av Nordumfjellet har noen soner med potensiell skredfare ut fra landskapsmodellen. Ny trasé unngår utløpssonen. Faren vurderes som håndtert. Gjennomgang av øvrige kartverk fra NVE viser ingen øvrige farer.

Risiko med tanke på løypetrasé på islagt regulert innsjø

Kjøring på islagt vann er også forbundet med en viss fare, særlig i de tilfeller at innsjøen er regulert.

Kallvatnet er regulert innsjø med svært høy reguleringshøyde. Senvinter er ofte preget av lav vannstand, noe som tilsier at deler løypetraséen går på is som ligger på innsjøbunnen.

Statkraft har i sin uttalelse vektlagt at ferdsel på islagt magasin er forbundet med fare, og frarådet løypa.

Kjøring og løypesetting på islagt vann bør skje etter fastsatte rutiner som sikrer tilstrekkelig istykkelse. Som del av oppdraget har vi søkt etter eksempler på rutiner for dette, og har følgende forslag som grunnlag for videre vurdering og kvalitetssikring basert på etablerte rutiner i Vefsn kommune. Rutinene er utarbeidet for løypenettet på Fustvatnet, som er en lavereliggende innsjø:

- Vis alltid varsomhet ved kryssing av is. Ingen løype over is er helt trygg. Utstyr for selvberging skal alltid være tilgjengelig. Man ser heller ikke alltid på overflaten hvor isen kan være utrygg.
- Kontrollboring skal gjøres før løypeåpning, og ellers etter behov. Følg også med på været. Vurder stenging ved meldt mildvær. Løypa skal stenges ved overvann. Overvann midtvinters vil normalt fryse til eller renne av/gjennom isen ved påfølgende frost. Før gjenåpning skal det kontrollbortes.
- Minimum istykkelse må være over 20cm. Hvis det er lett å borre er det dårlig is, og man skal være ekstra varsom. Unngå dårlige soner ut fra kartlegging og lokalkunnskap. Kartfest de dårlige sonene. Disse vil ofte være de samme hvert år, men kan variere.
- Det skal stakes tettere. Ca. 50m avstand. Ikke bruk plastikk, heller ikke reflektorer.
- Kjør opp spor før åpning.
- Ha en løypeansvarlig som står ansvarlig for kontrollboring, merking etc.
- **For islagt kraftmagasin** bør man unngå soner rundt inntak eller utløp. Ekstra varsomhet bør også legges til grunn hvis vannstanden øker og oppbrutt is flyter opp, med tanke på flakdannelser. Strømforhold under isen kan endres ut fra endret vannstand, og områder som er trygge ved høy vannstand kan bli utrygge ved lav vannstand. Vær varsom ved bekkeutløp og i sund.

Utvidet åpningstid kan medføre skuterkjøring også i smelteperioden der snø og is smelter. Det er særlig viktig å stenge løypa i god tid før eventuelle farer kan oppstå som følge av endrete isforhold.

Risiko utløst av ulovlig kjøring

Vi har lite grunnlag til å utrede risiko knyttet til ulovlig kjøring. Hytteeiere ved Litlumvatnet, samt Länstyrelsen i Vesterbotten og Jan Peter Omma ved Ubmeje/Umby sameby tar opp problemstillingen. Hytteeierne sier i sin uttalelse at det pr i dag foregår en del ulovlig kjøring ved Kallvatnet.

Noen ulovligheter må forventes, enten det er i form av manglende løypekort, fartsoverskridelser, feil på kjøretøy eller om det handler om ferdsel utenfor løypa og kanskje inn i sårbare eller vernetede områder. Ulovligheter kan også gi konflikt mot

reindriftsinteresser eller friluftslivet. Miljødirektoratet opplyser i pressemelding den 31 mars i 2023, at 1 av 5 kontroller avdekker ulovlig kjøring, og de i 2023, da hadde 70 anmeldelser etter 300 kontroller. Denne statistikken tilsier at ulovlig kjøring er utbredt. Den 16.04.2025 meldte Rana Blad at løypa på Kallvatnet ble stengt på grunn av ulovlig kjøring i en reinflokk. Tom Lifjell oppgir i telefon den 19.05.2025 at de ba om at løypa ble stengt etter at reinsamling/flytting ble forstyrret av kjøring i området utenfor løypa. Folk på snøskuter ble observert i området, men disse stakk av når beitedistriktet prøvde å oppnå kontakt med dem for å veilede dem unna området. Ut fra dette ba beitedistriktet om at løypa ble stengt for å unngå ytterligere forstyrrelser. Lifjell oppgir også at de opplever økt ulovlig ferdsel i tilknytning til løypa, og ikke den kanalisierende effekten som var spådd på forhånd.

Risikoer vil variere ut fra ulovlighetens karakter. I verste tilfellet kan liv gå tapt som følge av uvettig fremferd. Det er også, avhengig av hvor og når de ferdes, risiko knyttet til naturmangfold, herunder forstyrrelse av rovvilt og annet vilt, kjøreskader og forsøpling.

Årsaksforholdet til ulovligheten er heller ikke nødvendigvis klarlagt. Noen vil ferdes på snøskuter fritt uavhengig av løype, vernestatus eller andre forhold. For denne gruppen vil løypetrasé, skilting og andre føringer ikke ha betydning. Andre ulovligheter kan oppstå i tilknytning til kjøring i løypa, eksempelvis brudd på fartsgrense, ulovlig rasting eller kjøring med kjøretøy som ikke er i forskriftsmessig stand, men likevel i eller i tilknytning til løypa. Løypa kan dermed være med på å kanalisere ulovlighetene, med de fordeler og ulemper dette vil medbringe.

For å motvirke ulovligheter er det viktig med kontroller, indrejustis i skutermiljøene, samt kunnskap om og respekt for miljøet og naturen man ferdes i. Länsstyrelsen i Västerbotten har bedt om at det settes opp skilting/informasjon ved løypas endepunkt med tanke på å opplyse om verneverdiene og ferdselsforbudet knyttet til Vindelfjällens naturreservat på Svensk side av grensen. I Vindelfjällens naturreservat er det tilsvarende interesser som på norsk side, både med tanke på viktige reindriftsinteresser, vilt og planteliv. Vernestatusen signaliserer et ekstra vern utover det som følger av den generelle forvaltningen.

4. Samlet vurdering

4.1. Samlet vurdering, tema etter motorferdsloven:

Samlet belastning

Ved vurdering av konsekvensene av tiltaket må man også gjøre en vurdering av områdets samlede belastning. Det legges derfor til grunn at den generelle omleggingen av løypa kommer i tillegg til eksisterende trafikk til fritidsboliger og funksjonshemmedes kjøring i området, begge etter særskilte tillatelser. Et avbøtende tiltak kan være at det settes vilkår om at den trafikken som går på dispensasjon må følge løypetraséen så langt det passer.

Den ventete trafikken i området i løypas åpningstid mellom 1 mars og 5 mai, og utenom påsken vurderes som lavt sammenlignet med kommuner med mer utbredt snøskuternet. Det har blitt solgt 168 løypekort på denne og tre andre traseer i Rana kommune i sesongen 2023 og 167 i 2024. Selv om løypa er ventet å bli noe mer attraktiv som følge av omleggingen og forlengelsen til Litluman er det ikke ventet en vesentlig trafikkøkning i løypa som helhet.

Naturinteresser

Med tanke på naturinteresser i området foreligger det ikke registrering av viktige naturtyper i naturbase i det berørte området. Det er imidlertid artsregistreringer av vannlevende fugler i området. Disse er avhengig av åpent vann og vil trekke ut av området om vinteren. Det er også observert jerv i området.

Vi ser også at berggrunnen i området er dominert av glimmergneis, med mindre forekomster av gabbro og kvartsitt. Gneis og kvartsitt er svært kalkfattige bergarter, men gabbro er såkalt intermediær bergart. Ingen av delene vil gi den tilførselen av kalk som er viktig for de særegne kalkrike biotopene som er opphav til det rike og særegne plantelivet som kommer av kalkrike bergarter.

All natur har en egenverdi, men sett i sammenheng med at den tiltenkte bruken fordrer snødekt mark antas de negative effektene å være begrenset før 15 april. Etter 15 april er det en økt risiko for at forstyrrelser på vilt vil få konsekvenser, enten på grunn av at viltet opplever en knapphetsperiode, eller på grunn av startende hekketid. Rypas hekketid starter når områder blir snøbare. Foreliggende kunnskap tilsier at dette normalt ikke skjer før lengre ut i mai i dette området, men dette vil kunne variere år fra år.

Løypa går inn i sone 2 og 1 i INON, men berører ikke «villmarkspreget natur» mer enn 5 km fra nærmeste inngrep. Løypa endrer i seg selv ikke den formelle INON-statusen.

Friluftsliv

Friluftsanseressene slik de fremgår av friluftslivskartleggingen er i hovedsak knyttet til barmarksaktiviteter. Dette tilsier ikke at det ikke er vinteraktiviteter i området, eller at det ikke foreligger en interesseretsetning i området. Ut fra opplysninger fra Rana turistforening er vinteren frem til mai en populær periode for besøk i Kvitsteinsdalshytta. Utvidet åpningstid på løypa frem til 5. mai, og særlig lørdag før palmesøndag vurderes til å være uheldig med tanke på mulige konflikter mot friluftslivet.

Det må også vektlegges at dette er en omlegging av en eksisterende løype, og at når dagens trasé frigjøres, frigjøres også dette arealet fra konsekvensene som løypa bringer. Dagens endepunkt er Tverrtjønna, og dette arealet er også registrert som del av det samme svært viktige friluftslivsområdet.

Skuterløypa i seg selv åpner imidlertid også for økt bruk at Litluman og området rundt til friluftsliv for de som velger å kjøre til endepunktet, og derfra ta seg videre på ski eller bruke Litluman til isfiske, som eksempel.

Alt i alt må det legges til grunn at friluftslivet blir påvirket som følge av løypa. I veilederen fra Miljødirektoratet sier man også at man også skal legge til grunn tilgangen til alternative friluftslivsområder. Rana kommune er en stor utmarkskommune med store arealer som er registrert som svært viktige eller viktige friluftslivsområder. Alle fire skuterløyper i kommunen berører friluftslivsverdier. Av tilsvarende områder vi har vurdert kan vi si at omleggingen mellom Kallvatnet og Litlumatnet ser ut til å ha mindre negative effekter enn hvis tilsvarende løype skulle vært etablert eksempelvis ved Virvatnet.

Støy - andre interesser

Som det framkommer av støykartene vil ikke løypa gi støyeffekter for fritidsboligene i området, eller for DNTs hytte på Kvitsteintunet.

Reindrift

For reindriften legges det til grunn at omleggingen av løypa vil bedre situasjonen for Ildgruben reinbeitedistrikt, og at omleggingen er ønskelig fra beitedistriktet. Når det kommer til utvidet åpningstid må det bemerkes at reinens kalvingstid er i slutten av april og utover mai måned. I forhold til norske reindriftskart er nærmeste kalvingsland på vestsiden av Melkfjellet, men ifølge distriktsplanen til Ildgruben reinbeitedistrikt kan kalving også foregå ved Kallvatnet enkelte år.

Området som løypa ønskes lag til er registrert som kalvingsland for Rans sameby i Sverige. Dette vil tilsa at utvidet åpningstid vil komme i konflikt med reinbeiteinteresser slik de

fremkommer av svenske årstidskart for Rans Sameby. Den svenske bruken av området som kalvingsland er bekreftet av Tom Lifjell.

Vurdering

Omlegging av skuterløype vil medføre økte interesse motsetninger mot reindrift, naturmangfold og friluftsliv. Omleggingen i seg selv med de opprinnelige datoene har vi i utgangspunktet vurdert som akseptabel. Ved utvidet åpningstid øker konfliktgraden på alle punkt. For friluftslivet vil det ikke lenger være en stille periode i dette området etter 15nde april. For naturmangfold ser vi økte risikoer med tanke på å forstyrre både jaktbart vilt og jerv tidlig i valpeperioden. Jerv er rødlistet og norsk ansvarsart, noe som tilsier at forvaltningen er forpliktet til å ivareta den norske jervebestanden. Eventuell ulovlig kjøring vil kunne gi økte konsekvenser for naturmangfold på både norsk side og i Vindelfjällens naturreservat på svensk side av grensen.

Vi ser også en stor konflikt mellom skuterløypa og svenske reindriftsinteresser. Rans sameby benytter området som kalvingsland i perioden mellom ca. 20 april og utover i mai. Både av næringshensyn og av dyrevelferdshensyn anser vi skutertrafikk ikke som forenelig med kalvende rein.

4.2. Vurdering av samfunnseffekter:

Rana kommune er en stor utmarkskommune, og har relativt lite nett av snøskuterløyper sammenlignet med øvrige innlandskommuner på Helgeland. Endringen vil øke attraktiviteten på denne løypa, og vil dermed kunne oppleves som et gode for mange av dem som bruker løypenettet i dag, og eventuelle nye besøkende i området, som da vil benytte området i rekreasjonsøyemed. Denne rekreasjonen kan eksempelvis være isfiske, lek og aktivitet samt skuterkjøringen i seg selv.

Ny trasé vil være en mer attraktiv trasé for de som bruker snøskuter til å komme seg ut i naturen, og målpunktet Litluman, er et bedre fiskevann enn det tidligere målpunktet Tverrtjønnna. Ny trasé er også fremholdt som bedre for reindriften, da det blir mindre trafikk i et beiteområde som er i bruk i den aktuelle årstiden. Området øst for konvensjonsgjerdet er normalt ikke i bruk i første halvdel av april.

Utvidet åpningstid frem til Litlumvatnet tilgjengeliggjør området i ytterligere 3 uker. Lengre dager på denne årstiden gjør også dette tidsrommet attraktivt for utmarksaktiviteter. Dette gjelder imidlertid alle brukergrupper, noe som kan medføre økte interesse motsetninger.

Det er imidlertid ikke ventet vesentlig annen samfunns- eller næringsutvikling lokalt i området direkte som følge av omleggingen, forlengelsen eller den utvidete åpningstiden

Av negative effekter er det en risiko for økt interessemotsetning med friluftslivsinteresser. Det er ventet at utvidet åpningstid vil gi ytterligere økt konflikt med friluftslivinteressene. Støyvurderingen etter miljødirektoratets veileder viser imidlertid et høyt potensial for konflikt med tanke på støy, men denne vurderes likevel til å være noe mindre enn det som synliggjøres gjennom kartet, dette ut fra forventet lav trafikk i området, samt at løypas plassering i terrenget og i skogbeltet til en viss grad vil begrense støyen. Et avbøtende tiltak her kan være å sette ned fartsgrensen til 20 km/t. Ut fra dette vil støysonen begrenses til en generell grense på 175 meter fra skutersporet.

4.3. Forslag til avbøtende tiltak

- På krysningpunktet av konsesjonsgjerdet bør det etableres stolpegrind eller stolpe-le. (Forslag fra Ildgruben reinbeitedistrikt)
- Stakefjerning må skje umiddelbart etter stenging av løypa. (Forslag fra Ildgruben reinbeitedistrikt).
- Det må utarbeides/benyttas rutiner knyttet til kjøring på islagt regulert vannmagasin. Se forslag side 52.
- Løypa må stenges hvis det etter 15 april er lav snøoverdekning eller kommer til syne barflekker eller snøfrie områder i terrenget.
- Også trafikk som går på dispensasjon bør bli henvist til løypetraséen så langt den passer.
- Skilting og informasjon om Vindelfjällens naturreservat må settes opp ved endepunktet. Det bør vurderes hvorvidt det er behov for skilting eller informasjon knyttet til andre forhold.
- Det bør gjennomføres tellinger med tanke på å skape et statistisk grunnlag knyttet til bruk av løypa, herunder også registreringer av ulovlige forhold.
- For å unngå støypåvirkning på svensk side av grensen, kan det vurderes å flytte løypas endepunkt slik at denne ligger minimum 450 meter fra riksgrensen.
- Det kan også vurderes avbøtende tiltak i form av å redusere fartsgrensen inne i svært viktig friluftslivsområde til 20 km/t. Ved kjøring i terreng vil hastigheten være lavere uansett. I henhold til veiledningen reduserer dette bredden på støysonen til 350 meter. Dette vil også innebære at støysonen ikke berører svensk side av grensen.
- Tilsvarende bør det vurderes å legge rasteområdet/endepunktet i tidsrommet løypen til Litluman ikke er åpen lengre vest. Rasteplassen vil da bli liggende utenfor svært viktig friluftsområde og den vil heller ikke berøre flyttleden.

4.4. Konklusjon

Utredningen er i første rekke utarbeidet for å belyse virkninger av endringen og ikke å ta stilling til omleggingen i seg selv, med mindre at det er vesentlige samfunns- eller naturverdier som tilsier en klar faglig anbefaling. Vi deler konklusjonen i to for å vurdere omleggingen for seg selv, og utvidet åpningstid for seg selv. Åpningstiden i første alternativ er dermed fra 1. mars til 15 april med unntak av stille uke i påsken fra og med lørdag før palmesøndag til og med 2 påskedag. Forlenget åpningstid innebærer åpen løype fra 15. april til 5. mai samt lørdag før palmesøndag.

Omleggingen:

Det må legges til grunn at omleggingen fra Tverrtjønna er ønskelig med tanke på reindrift. Ildgruben reinbeitedistrikt ønsker å få løypa ut av området rundt Tverrtjønna, der det er beiteinteresser, og det enkelte år foregår kalving. Ved omleggingen vil området bli mindre berørt, og trafikken ledes til arealer med mindre interesser. Området øst for konsesjonsgjerdet er vist som sommerbeite i det norske reindriftskartet. Rans sameby tar området i bruk rundt 20nde april og i det svenske reindriftskartet er dette arealet vist som kalvingland. Med begrenset åpningstid vil konflikt unngås.

Forutsatt god snødekning vurderes løypa som akseptabel med tanke på naturmangfold, men det anmerkes at noe negativ virkning kan forekomme som følge av forstyrrelser. Det bør dermed etableres oppfølgingsrutiner for å hindre at negativ påvirkning får lov til å vedvare.

For friluftsliv legges det til grunn at enhver etablering av skuterløype i svært viktig friluftslivsområde vil være i svært stor konflikt med den etablerte friluftslivsinteressen.

Forlenget åpningstid:

Det konkluderes med at lengre åpningstid utover 15 april vil kunne gi økt konsekvens med tanke på naturmangfold, reindrift og friluftsliv:

- Med tanke på naturmangfoldet er det særlig vilt som kan bli skadelidende, med fare for økte forstyrrelser i den verste knapphetsperioden for viltet i området eller i tidlig yngle- eller hekketid. Ved snøfattige vintre/ i tilfeller med tidlig vår er det også en økt risiko for at man kan forstyrre hekkende fugl, herunder eksempelvis rype. Vi har også funnet risiko for forstyrrelse på rovvilt herunder særlig jerv i tidsrommet når valper først forlater hiet. Ut fra føre-var prinsippet kan ikke løypa anbefales å være åpen etter 15 april.
- Vi finner at utvidet åpningstid fra 15 april frem til 5 mai åpner for skutertrafikk i reinens kalvingstid. Løypa mellom Kvepsendalsbukta og Litluman går gjennom områder som svensk reindriftnæring, v/ Rans sameby benytter som kalvingsområde.

- Omleggingen i seg selv vil også ha stor negativ effekt på friluftslivet. Utvidet åpningstid på løypa vil gi ytterligere konfliktgrunnlag, og det anbefales konkret å holde løypa stengt også lørdag før palmesøndag. Mulig forstyrrelse av jaktbart vilt vil også kunne ha en konsekvens med tanke på friluftslivsinteressene i området.

Samlet sett vil vi fraråde utvidet åpningstid av løypa fra 15.04 – 05.05 mellom Kvepsendalsbukta og Litluman slik foreslått. Vi konkluderer med at skutertrafikk i kalvingsområder i reinens kalvingstid ikke er forenelig med reindriftsinteressen.

Kilder

- Naturbase, Direktoratet for naturforvaltning
- www.Rovvilt.no
- Reindriftens arealbrukskart, landbruksdirektoratet, [Reindriftens arealbrukskart - Landbruksdirektoratet](#).
- Aktsomhetskart, NVE
- Artskart fra Artsdatabanken.
- Svenske sametinget: www.sametinget.se.
- Miljøvariabel kalkinnhold i berggrunn, metode for å etablere nasjonale datasett (NGU 2020). [2020_003.pdf](#)
- Landskapstyper i Nordland. (Aurlands naturverkstad/Nordland fylkeskommune) [Landskap i Nordland - Nordland fylkeskommune \(nfk.no\)](#)

Figur 30: Kallvatnet

asplan viak